

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Veiligheid en Justitie

PI Utrecht locatie Wolvenplein

Inspectierapport

Doorlichting

PI Utrecht
locatie Wolvenplein

Inspectierapport
Doorlichting

Maart 2012

Colofon

Afzendgegevens

**Inspectie voor de
Sanctietoepassing**

Kalvermarkt 53
2511 CB Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.ist.nl

Inhoudsopgave

	Voorwoord	8
	Samenvatting	10
1	Inleiding	16
1.1	Aanleiding en doel	17
1.2	Reikwijdte van de doorlichting	17
1.3	Toetsingskader	17
1.4	Opzet	18
1.5	Objectbeschrijving	19
1.6	Recent onderzoek	20
1.7	Leeswijzer	20
2	Rechtspositie gedetineerden	22
2.1	Rechtmatige insluiting	23
2.2	Huisregels en introductie	24
2.3	Activiteitenprogramma	26
2.4	Accommodatie	30
2.5	Voeding en winkel	33
2.6	Maatschappelijk contact	36
2.7	Toegang tot zorg	39
2.8	Disciplinaire straffen en maatregelen	41
2.9	Klachtafhandeling	42
2.10	Conclusie	44
3	Omgang met gedetineerden	46
3.1	Screening	47
3.2	Bejegening	49
3.3	Rapportage en documentatie	51
3.4	Conclusie	52
4	Interne veiligheid	54
4.1	Preventie en beheersing van calamiteiten	55
4.2	Agressiebeheersing	57
4.3	Drugsontmoediging	60
4.4	Conclusie	62
5	Maatschappijbeveiliging	64
5.1	Beveiligingsvoorzieningen en –toezicht	65
5.2	Toekenning verlof	70
5.3	Voorwaardelijke invrijheidstelling	71
5.4	Conclusie	72

6	Maatschappelijke reïntegratie	74
6.1	Vorbereiding nazorg	75
6.2	Reïntegratietrajecten	77
6.3	Conclusie	78
7	Organisatieaspecten	80
7.1	Personeelsmanagement	81
7.2	Communicatie	84
7.3	Integriteit	86
7.4	Evaluatie	87
7.5	Conclusie	88
8	Slotbeschouwing	90
	Bijlage 1 Oordeel	92
	Bijlage 2 Aanbevelingen	94
	Bijlage 3 Afkortingen	98
	Bijlage 4 Bronnen	102
	Bijlage 5 Inspectieprogramma	104
	Bijlage 6 Geografische ligging PI	108

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in januari 2012 een doorlichting uitgevoerd bij de locatie Wolvenplein van de vestiging PI Utrecht. Geen onderdeel van de doorlichting is het beperkte deel van de inrichting voor stelselmatige daders. PI Wolvenplein is de oudste nog in gebruik zijnde penitentiaire inrichting van Nederland. Met deze doorlichting sluit de ISt de reeks van eerste doorlichtingen van penitentiaire inrichtingen af.

De Inspectie komt bij elk aspect van detentie dat zij onderscheidt, tot een kritisch oordeel over de uitvoering van PI Wolvenplein. De doorlichting levert ook een groot aantal verbeterpunten op. Beide zijn aanleiding voor de ISt PI Wolvenplein over een jaar te bezoeken voor een vervolgonderzoek.

M.P. Tummers
wnd. hoofdinspecteur

Samenvatting

De Ist heeft in januari 2012 de PI Utrecht locatie Wolvenplein (hierna de PI Wolvenplein) doorgelicht. Het doel van de doorlichting was te bezien hoe het in de PI Wolvenplein is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie.

De doorlichting heeft op onderdelen een kritisch beeld opgeleverd. De Ist zal de inrichting na ongeveer een jaar bezoeken voor een vervolgonderzoek.

Rechtspositie gedetineerden

De Inspectie stelt vast in dit rapport dat het met de rechtspositie van gedetineerden in de PI Wolvenplein niet op alle criteria positief is gesteld. Allereerst biedt de inrichting niet het minimum aantal uren aan activiteiten. Dit komt voornamelijk omdat de terugkeeractiviteiten (TRA) niet zijn ingevuld en gedetineerden in plaats daarvan geen alternatieve activiteit krijgen aangeboden. Daarnaast bood de inrichting aan gedetineerden in het huis van bewaring ten tijde van de inspectie geen onderwijs. De doorlooptijden van klachten die bij de commissie van toezicht binnenkomen zijn te lang. Tenslotte hebben gedetineerden niet meer de mogelijkheid om tijdens kantooruren met hun advocaat te bellen. Dit is het gevolg van de invoering van het nieuwe dagprogramma waarbij de recreatie geheel werd verplaatst naar de avond en het weekend.

Omgang met gedetineerden

De omgang met de gedetineerden is in de PI Wolvenplein overwegend positief maar er zijn wel aanzienlijke verschillen in de opstelling van individuele piw'ers. De landelijke training motiverende bejegening heeft geen follow-up gekregen. De screening van gedetineerden volgens de landelijk voorgeschreven ISS-methode staat nog in de kinderschoenen en ook de kwaliteit van de in dat verband vereiste gedragsrapporten door de piw'ers verdient verbetering.

Interne veiligheid

Op het gebied van interne veiligheid valt er volgens de Inspectie veel winst te behalen. Wat betreft de interne veiligheid is de deelname van het executieve personeel aan weerbaarheidstrainingen en de toetsing hiervan nog onder de maat. De inrichting voert geen o-meting uit bij urinecontroles bij nieuwe inkomsten en gedetineerden worden stelselmatig gevisiteerd na afloop van relatiebezoek. De Ist vindt dit onredelijk en onbillijk en pleit voor een steekproefsgewijze visitatie na het bezoek.

Maatschappijbeveiliging

Wat betreft de externe veiligheid is er winst te behalen. De technische beveiligingsvoorzieningen verdienen aandacht. Hiernaast voert de inrichting slechts sporadisch uitgebreide celinspecties uit.

Leidinggevend en spreken het personeel onvoldoende aan als zij de dienst instructies niet volgen en werkinstructies zijn veelal verouderd of soms al zes jaar niet geactualiseerd. De inrichting dient structurele aandacht te besteden aan penitentiaire scherp te en aan het opvolgen van aanbevelingen van twee kritische ESA rapporten.

Maatschappelijke reïntegratie

Hoewel de screening door de MMD op relevante aandachtsgebieden in verband met de nazorg aan gedetineerden goed verloopt, is ook op het gebied van maatschappelijke reïntegratie door de PI Wolvenplein nog winst te boeken. De voorbereiding op terugkeer en reïntegratie van preventief gehechten blijkt in de praktijk lastig. De inrichting is naarstig op zoek naar een goede invulling van de terugkeeractiviteiten (TRA). Recentelijk is een persoonlijk detentie- en reïntegratieplan ingevoerd voor gedetineerden. Het staat nog wel in de kinderschoenen.

Organisatieaspecten

De inrichting voldoet wisselend aan de verschillende organisatieaspecten die de Ist heeft gezien. De personeelsbezetting is sinds kort op orde, maar de coaching en aansturing van executieve medewerkers door vaak pas benoemde leidinggevend en moet nog uit de verf komen. Daar komt bij dat de bezetting van sommige functies kwetsbaar is door de kleinschaligheid van de inrichting.

Hoewel er korte informele communicatielijnen zijn in de PI Wolvenplein, bestond er veel onduidelijkheid bij de executieve medewerkers over de recent doorgevoerde veranderingen in het dagprogramma en in het dienstrooster. In dat opzicht verdient de verticale communicatie verbetering. Een bijzonder probleem is dat de ondernemingsraad tot nu toe niet heeft ingestemd met het dienstrooster en de postenbezetting. Juist nu er zoveel veranderingen in de PI Wolvenplein nodig zijn, is een constructieve samenwerking tussen inrichtingsmanagement en medezeggenschap van essentieel belang. Wat betreft aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces is de Ist overwegend positief maar zal de inrichting, om verder te verbeteren, meer moeten investeren in evaluatie van de primaire processen en zorg moeten dragen voor een actievere follow-up van evaluaties en audits.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen

De IST beveelt de PI Wolvenplein het volgende aan:

- a) Zorg dat gedetineerden minimaal aan de door DJI verplicht gestelde 43 activiteitenuren kunnen deelnemen.
- b) Geef invulling aan de terugkeeractiviteiten in het dagprogramma.
- c) Maak uitval van activiteiten inzichtelijk en biedt bij uitval ter compensatie een alternatieve activiteit aan.
- d) Bied gedetineerden die mogelijkheid om overdag te bellen en garandeer dat zij onbelemmerd telefonisch contact kunnen hebben met hun advocaat; zonodig op kosten van de inrichting.
- e) Zorg voor omkapping van de telefoons op de afdeling, zodat gedetineerden privacy hebben tijdens het bellen.
- f) Introduceer een Extra Zorg Voorziening in de inrichting.
- g) Borg het gewenste bejegeningbeleid door dit te expliciteren en actief op de juiste toepassing ervan te sturen.
- h) Stuur actief op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.
- i) Zorg ervoor dat alle executieve medewerkers bekwaam zijn in het Praktisch Penitentiair Optreden en onderhoud en toets de vaardigheden structureel.
- j) Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog op indicatie en/of steekproefsgewijs.
- k) Stel een plan van aanpak op om de openstaande aanbevelingen van de ESA alsnog te realiseren.
- l) Actualiseer dienstinstructies en zie toe op een juiste toepassing van deze instructies.
- m) Breng penitentiaire scherpste structureel bij personeel onder de aandacht.
- n) Bied gedetineerden, binnen de beperkingen van een huis van bewaring, mogelijkheden om zich actief voor te bereiden op terugkeer en reïntegratie in de maatschappij.

De ISt beveelt de PI en de commissie van toezicht het volgende aan:

- o) *Evalueer de beklagprocedure op mogelijkheden tot versnelling, opdat klachten vaker binnen de wettelijk voorgeschreven afhandelingstermijn kunnen worden afgedaan, en verbeter de monitoring van de doorlooptijden.*

De ISt beveelt DJI het volgende aan:

- p) *Realiseer in afstemming met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige en (vervanging van) technische beveiligingsvoorzieningen.*

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiare inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beoordelen. De Penitentiair Inrichting Utrecht, locatie Wolvenplein, hierna PI Wolvenplein, heeft een bestemming huis van bewaring (hvb), gevangenis en inrichting voor stelselmatige daders (ISD). De ISt heeft de PI Wolvenplein niet eerder integraal doorgelicht.

Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in de PI Wolvenplein is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De locatie Wolvenplein vormt samen met de locatie Nieuwersluis de vestiging PI Utrecht. De doorlichting beperkt zich tot de locatie Wolvenplein. In de PI Wolvenplein verblijven op een afzonderlijke afdeling ook gedetineerden met een maatregel tot verblijf in een inrichting voor stelselmatige daders (ISD). Deze afdeling heeft de ISt nu niet doorgelicht omdat later dit jaar een vervolgonderzoek naar de tenuitvoerlegging van de ISD-maatregel plaatsvindt.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van de PI Wolvenplein heeft de ISt het standaard toetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving.¹ Het toetsingskader wordt periodiek aangepast aan ontwikkelingen in regelgeving en uitvoeringsbeleid. Het toetsingskader omvat de aspecten:

¹ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de website van de ISt (www.ist.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging;
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting. Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De Ist komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering:

- Bij de dimensie *uitvoering* stelt de Ist vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie *beleid* beziet de Ist of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie *check op de uitvoering* gaat de Ist na in hoeverre op handelningsniveau de juiste uitvoering van het beleid is zeker gesteld.

De Ist geeft haar oordeel per criterium op de dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering weer in de volgende vier waarderingen:

	Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen.
	Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen.
	Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen.
	Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen. Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen.

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de Ist feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de p.i. en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de p.i. verstrekte documentatie stelt de Ist eventueel aanvullende informatie-

vragen op. De Ist zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering (zie 1.3).

De doorlichting van de PI Wolvenplein is uitgevoerd door drie inspecteurs in een periode van drie dagen. Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 8 december 2011 heeft de Ist de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 17, 18 en 24 januari 2012 uitgevoerd. De vestigingsdirecteur heeft op 23 februari 2012 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De Ist heeft de wederhoorreactie op 13 maart 2012 ontvangen. Op 20 maart 2012 heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

De PI Wolvenplein werd in 1856 in gebruik genomen en is daarmee de oudste penitentiaire inrichting van Nederland die nog in gebruik is. Het gebouw is begin deze eeuw grondig gerenoveerd. De bestemming is huis van bewaring en inrichting voor stelselmatige daders. Daarnaast zijn er een paar cellen bestemd voor gevangenis. De capaciteit is 124 plaatsen. Tabel 1 geeft een totaaloverzicht.

In de eerste honderd jaar van het bestaan werd de gevangenis aangeduid als 'gesticht'. Door middel van eenzame opsluiting in een cel zouden geharde criminelen tot berouw kunnen komen en zouden onervaren gevangenen gevrijwaard worden van de verdorven invloed van anderen.²

Het gebouw is kruisvormig van opzet met drie vleugels met elk drie etages. De cellen zijn bestemd voor eenpersoonsgebruik. De begane grond van de westvleugel biedt ruimte aan de binnenkomstafdeling delinquenten (BAD) en aan drie isolatiecellen met hierbij horende afzonderlijke luchtplaatsen. De voorzijde van het gebouw is ingericht als kantoorruimte voor niet executief personeel. In het souterrain bevinden zich enkele werkzalen en een opleidingsruimte. De PI Wolvenplein beschikt over twee luchtplaatsen, een sportzaal en een kleine fitnessruimte. Er is geen buitensportveld. Eind 2011 waren er drie

² Bettina van Santen, De gevangenis aan het Wolvenplein. Stichting De Plantage, Utrecht 2001. blz 17.

bijzondere voorvallen in de PI Wolvenplein. Het eerste voorval betrof een verdenking van wapenbezit, een tweede melding ging over suïcide en de derde melding betrof de overmeestering van een agressie bezoeker die contrabande bij zich had. Het laatste voorval haalde het lokale nieuws.

Tabel 1 Capaciteit en bestemmingen PI Wolvenplein

Bestemming	Capaciteit	Bezetting Januari 2012
Huis van bewaring	89	87
Gevangenis	15	13
ISD (*)	20	13
Totaal	124	113

Bron: PI Wolvenplein

*De ISD valt buiten dit onderzoek.

1.6 Recent onderzoek

In 2006 heeft de Ist samen met de Inspectie voor de Gezondheidszorg een themaonderzoek uitgevoerd naar de (toenmalige) TBS-afdelingen in een aantal gevangenissen waaronder de PI Wolvenplein. In 2007 heeft een vervolgonderzoek plaatsgevonden. Daarnaast heeft de Ist de PI Wolvenplein in 2007 bezocht voor een themaonderzoek naar de Inrichtingen voor Stelselmatige Daders (ISD) en naar de (brand) veiligheid 's nachts. In 2007 en 2009 heeft een auditcommissie van de Dienst Justitiële Inrichtingen een Externe Security Audit (ESA) uitgevoerd. De uitkomsten hiervan betreft de Ist bij haar bevindingen in dit rapport over interne veiligheid (hoofdstuk 4) en maatschappijbeveiliging (hoofdstuk 5). In 2010 heeft de RSJ de PI Wolvenplein bezocht voor een veldbezoek en in 2011 heeft de Ist de inrichting betrokken bij een themaonderzoek naar het Shared Service Centre (SSC).

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2

Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden in de PI Wolvenplein. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie bij de vraag of de rechten van gedetineerden zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerdendossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een fiatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

Nieuw binnen gekomen gedetineerden arriveren bij de BAD-afdeling waar zij een eerste intake krijgen. Nadat de gedetineerde is gevisiteerd door een BAD-medewerker of door een bewaarder, controleert de medewerker van de Bevolkingsadministratie (BVA) de persoons- en insluitingsgegevens. Vervolgens worden de persoonlijke gegevens van de gedetineerde, inclusief een foto en een vingerafdruk biometrisch geregistreerd. Hoewel de biometrieapparatuur vaak traag is en regelmatig storingen vertoont, staan alle gedetineerden biometrisch geregistreerd. Waardevolle goederen van de gedetineerde, zoals geld en identiteitsbewijzen, bergt de BAD-medewerker op in een brandwerende kast. Zowel de BVA als de BAD-afdeling beschikt over één medewerker. Dit betekent dat de onderlinge communicatielijnen kort zijn en dat komt de samenwerking ten goede. Het nadeel van de krappe bezetting is dat er soms te weinig tijd is om bijvoorbeeld nieuw binnengekomen gedetineerden te laten douchen.

De inrichting hanteert de landelijke procesbeschrijving met betrekking tot insluiting van gedetineerden. De beschrijving, die zowel op papier als digitaal beschikbaar is, dateert van 2009 en is volgens de richtlijnen van het hoofdkantoor. Ook het schema voor het gebruik van biometrie is vastgelegd en daarnaast volgt de kerngebruiker trainingen biometrie en houdt ook collega's op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen op dit terrein.

De controle of de werkwijze overeenkomt met de voorgeschreven procesbeschrijving komt van de medewerker zelf. Er is immers geen naaste medewerker die dit op zich kan nemen. Wel fiatteert het hoofd gedetineerdenzaken alle ingeschreven documenten, houdt de directie wekelijks steekproeven en bezoekt de eerste medewerker BVA uit de PI Nieuwersluis regelmatig de PI Wolvenplein voor overleg en om werkzaamheden af te stemmen. Er is al geruime tijd geen BVA-audit van DJI geweest.

Oordeel

Insluiting

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering voldoet aan de verwachtingen van de Ist. De PI Wolvenplein controleert alle documenten rondom insluiting en identiteit en legt ze vast. Zij doet dit conform de landelijke procesbeschrijving en de werkwijze van de biometrie. Het beleid voldoet. De check op de uitvoering voldoet overwegend. Door een krappe bezetting is het slechts beperkt mogelijk om binnen de eigen afdeling controle op de werkzaamheden te realiseren. De Ist vindt het tevens wenselijk om de werkwijze van de bevolkingsadministratie aan een audit te onderwerpen.

Aanbeveling

- Onderwerp de werkwijze van de bevolkingsadministratie aan een audit.

2.2 Huisregels en introductie

Criterionum

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het Model huisregels penitentiaire inrichtingen.³ Daarnaast acht de Ist het van belang dat de medewerkers van de inrichting met iedere op een afdeling inkomende gedetineerde een intakegesprek houdt met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

³ De minister van Justitie heeft het Model huisregels penitentiaire inrichtingen vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de huisregels van alle inrichtingen. De directeur van elke inrichting stelt ze vast.

Bevindingen

De huisregels liggen op cel en dateren van 2009. De nieuwe huisregels zijn naar aanleiding van de invoering van een nieuw dag- en avondprogramma begin januari 2012 aangepast. Aangezien de nieuwe huisregels nog niet zijn vastgesteld, gelden ze formeel nog niet. Om die reden zijn ze nog niet verspreid in de inrichting. Zowel de huisregels uit 2009 als de nieuwe huisregels zijn opgesteld conform het Model huisregels penitentiaire inrichtingen. Als toevoeging informeert de inrichting gedetineerden omtrent wat te doen bij calamiteiten en over bezoekregels. Er liggen geen buitenlandstalige versies van de huisregels op de afdeling. Bij de bibliotheek zijn vertalingen van de huisregels op te vragen. Het is de vraag of dat de meest recente huisregels zijn.

In de PI Wolvenplein is geen inkomstenafdeling. Gedetineerden komen rechtstreeks op een reguliere afdeling en krijgen daar een intakegesprek met een penitentiair inrichtingswerker (piw'er). Het gesprek vindt meestal binnen 24 uur plaats, maar bij drukte kan het soms één tot twee dagen langer duren. Tijdens het intakegesprek informeert de piw'er de gedetineerde over de regels op de afdeling en krijgt hij een toelichting op het dagprogramma. Daarnaast bespreekt de piw'er in hoeverre de gedetineerde wil deelnemen aan arbeid, sport of activiteiten zoals onderwijs, crea en bibliotheek en bijvoorbeeld een gesprek met een geestelijk verzorger. Aan de hand van een formulier noteert de piw'er samen met de gedetineerde de celinventaris en de toestand van het raam. Beiden ondertekenen dit formulier. Gedetineerden zijn redelijk tevreden over de wijze waarop ze door de inrichting op de hoogte worden gebracht over hun rechten en plichten en de regels. Volgens de landelijke survey van DJI zijn gedetineerden in de PI Wolvenplein hierover iets positiever dan het landelijke gemiddelde.

Volgens het executief personeel is er geen procedure vastgelegd waarin de gang van zaken rondom de introductie van gedetineerden op de afdeling is vastgelegd, maar de afdelingen werken met een vast pakket met intakepapieren. Nieuw personeel krijgt een mentor tijdens het inwerkproces toegewezen die ook de intakeprocedure toelicht. Het intakegesprek is onderdeel van het proces ISS (Inkomsten Screening Selectie) dat recent landelijk is ingevoerd. De samenvatting van de intake verwerken de meeste piw'ers nog niet in een rapportage zoals is voorgeschreven door ISS.

In hoeverre iedere nieuw binnengekomen gedetineerde daadwerkelijk een intakegesprek krijgt, controleert de inrichting nu nog niet afzonderlijk. Het blijkt in de praktijk vaak uit de aanwezigheid van een kaartje bij het bord met bewoners op de personeelskamer en door de aanwezigheid van een fysiek dossier met ingevulde formulieren. Nieuw binnengekomen gedetineerden werden voorheen tijdens het gedetineerdenbe-

raad besproken. Hiervoor is nu het Multi Disciplinair Overleg (MDO) in de plaats gekomen.

Oordeel

Introductie

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering van de introductie voldoet overwegend. Gedetineerden krijgen een introductiegesprek en de huisregels liggen op cel samen met een dagprogramma. De huisregels zijn echter verouderd en stroken niet met het nieuwe dag- en avondprogramma. Buitenlandstalige huisregels zijn niet beschikbaar op de afdeling en liggen ook niet vrij ter inzage bij de bibliotheek. Op verzoek zijn ze wel beschikbaar. De landelijke procedure voor intake, screening en selectie (ISS) is recent ingevoerd, maar wordt nog niet (overal) gebruikt. Het beleid voldoet. De PI Wolvenplein beschikt over de landelijke procesbeschrijvingen ISS en die zijn uitgewerkt in een procesbeschrijving voor de inrichting. De te volgen werkwijze blijkt ook uit de set met documenten die de piw'er voor de intake gebruikt. Check op de uitvoering vindt nauwelijks plaats en voldoet dan ook slechts in beperkte mate.

Aanbevelingen

- Stel de vernieuwde huisregels vast en leg buitenlandse vertalingen van de huisregels vrij ter inzage op de bibliotheek.
- Controleer of intakegesprekken daadwerkelijk hebben plaatsgevonden.

2.3 Activiteitenprogramma

Criterion

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan tenminste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten aangeboden te krijgen. Aan gedetineerden die een cel delen biedt de inrichting zo mogelijk een wisselrooster aan.

Bevindingen

Op de hvb-afdelingen van het PI Wolvenplein geldt een regime van beperkte gemeenschap. Gedetineerden zitten alleen en niet samen op cel. Kort voor de komst van de Inspectie was een nieuw dag- en avondprogramma ingevoerd op de afdelingen. Dit programma was, ten

tijde van de Inspectie, nog niet goedgekeurd door de ondernemingsraad. Op elke cel hangt het drieweekse programma.

Het dagprogramma biedt op papier 44 uur activiteiten per week buiten de cel en in het weekeinde om de drie weken een uur bezoek en 45 minuten sport. In de praktijk biedt de inrichting (nog) niet dit aantal uren aan activiteiten. Dat is te wijten aan het feit dat de zogenaamde terugkeeractiviteiten (TRA) die in het dagprogramma staan, nog niet zijn ingevuld. De gedetineerden zitten daardoor twee keer per week twee uur extra op cel. De inrichting biedt tijdens de TRA-uren geen alternatief aan zoals bijvoorbeeld recreatie. De PI is zich bewust van het gebrek aan terugkeeractiviteiten maar heeft nog geen oplossing gevonden voor de invulling ervan. Een aantal 'rechtactiviteiten' valt samen zoals de vader-kind-dag met bijwoning religieuze dienst en voor sommige gedetineerden sport en de gebedsdienst. Volgens de commissie van toezicht heeft de invoering van het nieuwe programma geleid tot een stormloop van klachten.

Luchten

Gedetineerden hebben dagelijks de mogelijkheid om een uur buiten te luchten. Soms start het luchtuur al om vijf over half acht 's ochtends. Op het moment dat de inspectie plaatsvond was het rond dat tijdstip nog donker buiten. Dit betekent dat gedetineerden in de winter nauwelijks (zon)licht krijgen. Gedetineerden zelf waren ontevreden over het vroege uur waarop ze naar buiten konden en over het feit dat ze vaak pas om vijf over half acht 's ochtends werden uitgesloten waardoor de effectieve tijd buiten vaak korter dan het wettelijk verplichte uur was.

Sporten

In de PI Wolvenplein krijgen gedetineerden de gelegenheid om doordeweeks twee keer 45 minuten te sporten. Daarnaast is er om de drie weken 45 minuten sport in het weekeinde. Naast een kleine fitnessruimte met nieuwe apparatuur beschikt de inrichting over een relatief grote binnensportzaal. Er is geen buitensportveld. Sportinstructeurs en daartoe gecertificeerde piw'ers begeleiden de sport. Volgens gedetineerden lukt het niet altijd om daadwerkelijk de wettelijk verplichte 45 minuten te sporten. Het krappe dagprogramma heeft daar mee te maken maar ook het feit dat gedetineerden soms eerder willen stoppen om nog gebruik te kunnen maken van de douche. Gedetineerden kunnen slechts twee maal per week gebruik maken van de douche. Er zijn drie douches voor in totaal 16 gedetineerden en binnen 15 à 20 minuten moet iedereen zijn gedoucht. Sport valt niet vaak uit en als het uitvalt probeert de inrichting het in te halen.

Recreatie

De wettelijke norm van minimaal zes uur per week recreatie wordt gehaald. Er zijn twee recreatieblokken van twee aaneengesloten uren, zoals door de Pbw is voorgeschreven en in het weekend is er recreatie. Tijdens de recreatie dienen de gedetineerden zich te bevinden in de recreatiezaal. Het is niet toegestaan om dan over 'het vlak' of over de ring te lopen waar de cellen zijn. Met de recente invoering van het avondprogramma kunnen de gedetineerden wekelijks twee keer twee uur in de avonduren recreëren. Gedetineerden gaven in interviews aan dat zij dat liever overdag doen.

Bibliotheek

Gedetineerden kunnen wekelijks een uur de bibliotheek bezoeken. De bibliotheek is ruim opgezet en beschikt over een uitgebreide en duidelijk gestructureerde collectie. Naast een ruim aanbod aan Nederlandse leesboeken zijn er ook juridische naslagwerken, godsdienstige literatuur, buitenlandse boeken, tijdschriften, stripboeken en kranten. De bibliotheek onderhoudt geen band met een lokale bibliotheek, maar kan, indien op zoek naar een bepaald boek, een beroep doen op bibliotheken in andere DJI-inrichtingen. In de bibliotheek staan twee stand-alone PC's met software voor tekstverwerking, spelletjes en theorie-examenvragen ter voorbereiding op het rijbewijs. Incidenteel kunnen individuele gedetineerden die een opleiding volgen, ook vaker de bibliotheek bezoeken. Indien gedetineerden als disciplinaire straf op eigen cel in afzondering zijn geplaatst kunnen zij alsnog de bibliotheek bezoeken om bijvoorbeeld boeken te lenen of om te ruilen. Gedetineerden die op de iso-afdeling zitten, krijgen deze mogelijkheid niet standaard aangeboden.

Op verzoek zijn de huisregels achter de balie beschikbaar en in de computer staat een aantal buitenlandse versies van de huisregels. Ter stimulering van de creativiteit van gedetineerden stelt de bibliothecaris potloden en tekenpapier beschikbaar. Gedetineerden met wie de Inspectie sprak waren tevreden over de faciliteiten van de bibliotheek.

Arbeid

De PI Wolvenplein beschikt over drie arbeidszalen. Op de eerste etage bevinden zich twee werkzalen en in het souterrain is nog een derde werkzaal die ten tijde van de inspectie verbouwd werd. In totaal kunnen dagelijks ongeveer 80 gedetineerden een dagdeel werken. Daarnaast zijn er per afdeling nog baantjes als reiniger, één voor iedere ring. De inrichting krijgt veelal werk aangeboden van een vaste fabrikant. Over het algemeen is het aanbod van werk voldoende. Om arbeid beter rendabel te maken en de productie te verhogen, hebben werkmeesters

een productietaakstelling geïntroduceerd. Gedetineerden krijgen vooraf te horen wat hun taak is en wat ze die ochtend of middag af moeten hebben. Zodra ze eerder klaar zijn, kunnen ze een spelletje gaan doen. In de praktijk blijkt dit uitstekend te werken en hebben gedetineerden ruimschoots de tijd om na afloop van het werk met elkaar bijvoorbeeld te kaarten.

Gedetineerden kunnen tijdens het intakegesprek aangeven of ze willen werken. Ongeveer driekwart van de gedetineerden wil graag werken omdat ze anders praktisch de hele dag op cel moeten zitten. Volgens de gedetineerdersurvey zijn de voornaamste redenen voor gedetineerden in de PI Wolvenplein om deel te nemen aan arbeid: om 'iets te doen te hebben', om 'geld te verdienen' en vanwege het 'contact met andere gedetineerden'. Uit gesprekken met gedetineerden blijkt dat ze het werk simpel en saai vinden en dat ze graag meer variëteit zouden willen. De wachtlijst voor arbeid bedraagt meestal twee tot drie weken. Uit gesprekken blijkt dat er nauwelijks uitval is van arbeid. De werkmeesters proberen er onderling voor te zorgen dat de arbeid doorgaat en indien nodig kan er versterking komen uit de PI Nieuwersluis. Indien de arbeid onverhoopt, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan personeel toch niet door gaat, dan blijven de gedetineerden op cel. Een alternatieve bezigheid bij uitval van arbeid is als compensatie niet mogelijk vanwege het strakke dagprogramma en het dienstrooster. Bij onvoldoende of geen aanbod van werk gaan gedetineerden naar de werkzaal en spelen daar een spelletje. De door DJI opgestelde norm, in het kader van het programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW), van twintig uur arbeid per week, wordt gehaald.

Onderwijs

In het souterrain bevindt zich een ruimte voor 'werk en scholing' die plaats biedt aan ongeveer acht gedetineerden. Ten tijde van de inspectie werd de ruimte verbouwd en waren er geen gedetineerden aanwezig. In de praktijk blijkt dat ten tijde van de inspectie alleen ISD'ers konden deelnemen aan onderwijs. Voor 1 januari 2012 konden gedetineerden in het huis van bewaring weleens mee doen met ISD'ers, maar dat is in verband met de invoering van het nieuwe dag- en avondprogramma niet meer mogelijk. Dit betekent dat gedetineerden in het huis van bewaring, ondanks dat één uur scholing in het dagprogramma staat vermeld, geen onderwijs krijgen. Het is de bedoeling dat dit in de toekomst gaat veranderen.⁴

⁴ In de wederhoorreactie heeft de directie aangegeven dat gedetineerden per 1 februari, door de komst van een onderwijzer, nu wel onderwijs kunnen volgen.

Oordeel

Activiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering van activiteiten in de PI Wolvenplein voldoet in beperkte mate aan de verwachtingen. Het totale aanbod aan activiteiten haalt in de praktijk niet de door DJI vastgestelde norm van minimaal 43 uur per week. Dit komt voornamelijk omdat er (nog) geen invulling is gegeven aan terugkeeractiviteiten (TRA) en de inrichting ook geen alternatieve activiteit aanbiedt ter compensatie. Daarnaast kunnen gedetineerden (nog) niet (of pas zeer recentelijk) deelnemen aan onderwijs terwijl dat wel in hun programma staat. Hoewel gedetineerden wel dagelijks een uur kunnen luchten, is het tijdstip soms zeer vroeg en betekent dit dat gedetineerden in de winter in het donker buiten staan.

Het beleid voldoet overwegend maar niet volledig. Dit komt omdat het nieuwe dag- en avondprogramma officieel nog niet is vastgesteld.

De check op de uitvoering voldoet in beperkte mate omdat, ondanks de wetenschap dat er geen invulling kan worden gegeven aan TRA en onderwijs, de inrichting niet controleert of gedetineerden alternatieve activiteiten krijgen aangeboden. De inrichting maakt tevens de uitval van activiteiten niet inzichtelijk.

Aanbevelingen

- Zorg dat gedetineerden minimaal aan de door DJI verplicht gestelde 43 activiteitenuren kunnen deelnemen.
- Geef invulling aan de terugkeeractiviteiten in het dagprogramma.
- Overweeg een minder vroeg 'lucht'-tijdstip.
- Maak uitval van activiteiten inzichtelijk en biedt bij uitval ter compensatie een alternatieve activiteit aan.

2.4 Accommodatie

Criterion

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 hebben veel inrichtingen, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking over meerpersoonscellen.⁵ Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven.

Het is van belang dat de inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed onderhoudt en aan hen de mogelijkheid biedt hun kleding schoon te houden. Zij krijgen gelegenheid hun beddengoed regelmatig verschoonen en minimaal twee keer per week te douchen.

⁵ Het streven was 13 procent meerpersoonscellen van de totale inrichtingscapaciteit. In geval van duo-cellen betekent dat 23 procent plaatsen in een meerpersoonscel.

Het Model huisregels penitentiaire inrichtingen schrijft een aantal zaken dwingend voor die op hygiëne betrekking hebben.

Bevindingen

De PI Wolvenplein is gehuisvest in een prachtig historisch gebouw. De inrichting maakt, ondanks de oude staat, over het algemeen een schone, verzorgde en onderhouden indruk. Er zijn wel enkele ruimtes die toe zijn aan een opknapbeurt. Zo zijn de plafonds van de recreatieruimte op de leefafdelingen en de douches toe aan vervanging. De inrichting huurt een extern schoonmaakbedrijf voor het schoonhouden van het gebouw behalve voor de ruimtes waar gedetineerden dagelijks verblijven.

Cellen

De cellen in de PI Wolvenplein ogen ruimer van opzet in vergelijking tot moderne cellen. Dit heeft te maken met het feit dat de natte ruimte (wc en wastafel) niet afgescheiden is van de rest van de cel. In de cellen die in het verleden zijn gebruikt voor meerpersoonscelgebruik (MPC), is de natte ruimte wel afgescheiden. Daarnaast beschikken deze cellen nog over een stapelbed waarbij het bovenste bed niet in gebruik is. Onder het boograam in de cel zit een ventilatierooster voor frisse lucht. Dit ventilatiesysteem is in sommige cellen stoffig waardoor het niet overal optimaal werkt. In de zomer kan met name aan één kant van de inrichting de temperatuur sterk oplopen.

De cellen zijn voorzien van een spreek-luisterverbinding en zijn ingericht met een standaardcelinventaris. De iso-cellen zijn opvallend ruim en zien er goed onderhouden uit.

Gemeenschappelijke ruimte

De gemeenschappelijke ruimten op de verblijfsafdelingen waar gedetineerden kunnen recreëren, zijn over het algemeen beperkt en de faciliteiten zijn sober. Naast een keuken met een kookpit met vier pitten staan er een paar tafels, stoelen en een bank. Er zijn naast een tv en een voetbalspel nauwelijks of geen spelletjes of leesmateriaal.

Luchtplaatsen

De luchtplaatsen zijn taartpuntig van vorm, redelijk ruim en voldoende schoon. De ruimte om bij slecht weer te schuilen is zeer klein en biedt slechts plaats aan tien gedetineerden terwijl in theorie maximaal 55 gedetineerden tegelijkertijd kunnen luchten. Bij de isoleercellen zijn er drie smalle taartpuntige luchtplaatsen met ook een mogelijkheid om te schuilen.

Hygiëne

Gedetineerden zijn zelf verantwoordelijk voor de hygiëne op hun eigen cel. Volgens de huisregels dienen gedetineerden hun eigen cel ‘goed schoon, overzichtelijk en begaanbaar te houden’. Met behulp van schoonmaakmiddelen, die gedetineerden bij piw’ers kunnen vragen, kunnen ze hun cel schoonmaken. In de afdelingsregels staat dat gedetineerden wekelijks hun cel grondig moeten reinigen. De algemene ruimtes zoals de douches, het vlak en de trappen maakt de afdelingsreiniger schoon. Aangezien het verloop van gedetineerden en afdelingsreinigers groot is omdat de inrichting een huis van bewaring is, zit er niet altijd continuïteit in het schoonhouden van de cellen en gemeenschappelijke ruimtes. Het hoofd facilitaire dienst houdt wel controle en spoort via de afdelingshoofden gedetineerden aan om hun cel schoon te houden. De medische dienst kijkt niet specifiek naar de hygiëne in de inrichting. Volgens de gedetineerdensurvey zijn gedetineerden in de PI Wolvenplein over het algemeen ‘neutraal’ over de hygiëne in de inrichting. Het verschonen van beddengoed en de handdoeken vindt wekelijks plaats. Gedetineerden kunnen hun te wassen kleding aan de afdelingsreiniger geven. Gedetineerden krijgen geen sportkleding uitgereikt als ze gaan sporten maar ze kunnen op verzoek wel sportschoenen lenen.

Op cel is geen douche. Er is wel een wastafel op cel waar gedetineerden zich kunnen opfrissen. Iedere ring beschikt over een aparte ruimte met een drietal douches. De douches die de Inspectie heeft gezien zager er redelijk onderhouden uit. In de PI Wolvenplein kunnen gedetineerden binnen het activiteitenprogramma twee keer per week douchen zoals de Pbw minimaal voorschrijft. Dat is niet alleen vrij weinig, maar daarnaast hebben gedetineerden slechts weinig tijd om gebruik te maken van de douche. Binnen één kwartier dienen in totaal 16 gedetineerden te douchen in een van de drie douches op de ring. Douchen is toegestaan na afloop van sport. Dit betekent dat het voorkomt dat gedetineerden bezoek krijgen terwijl ze zich wellicht een paar dagen niet hebben kunnen douchen. Deze onwenselijke situatie heeft echter niet geleid tot een aanbeveling in dit rapport aangezien de inrichting na afloop van het bezoek van de inspectie het aantal douchemomenten heeft verruimd tot vier keer per week. Dagelijks houden piw’ers celinspecties en controleren daarbij bij iedere cel in hoeverre de cel schoon is en of de gedetineerde de hygiëne regels in acht neemt. Van deze celinspecties maakt de piw’er ook aantekening.

Oordeel

Accommodatie

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering en het beleid op het criterium accommodatie voldoen overwegend aan de verwachtingen. De inrichting maakt, ondanks de oude staat, over het algemeen een schone en verzorgde indruk. De recreatieruimte is sober en er zijn weinig mogelijkheden voor gedetineerden om te recreëren. Het aantal momenten waarop gedetineerden kunnen douchen is beperkt. Aan de wens van de Ist om ingeslotenen te laten douchen alvorens zij bezoek ontvangen heeft de inrichting gehoor gegeven door het aantal douchemogelijkheden in de week te verruimen. Aangezien piw'ers dagelijks en hoofd facilitaire dienst regelmatig de hygiëne op de afdeling in de gaten houden, voldoet de check op de uitvoering volledig.

Aanbevelingen

- Knap de gemeenschappelijke recreatieruimtes op en voorzie ze van leesmateriaal en spelletjes zodat gedetineerden meer mogelijkheden hebben om te recreëren.
- Verstrek sportkleding indien gedetineerden hierover niet beschikken.

2.5 Voeding en winkel

Criterium

De artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw bepalen dat de inrichting bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening houdt met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen (pve) opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen in meerderheid van de gevallen catering-bedrijven de voeding leveren, dienen zij te voldoen aan dit pve.⁶ Op grond van artikel 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaatsvindt, varieert per inrichting.

⁶ Een enkele inrichting van het gevangeniswezen bereidt de voeding nog vers in eigen keuken.

Bevindingen

Voeding

De inrichting heeft een contract met Sodexo om gedetineerden van voeding te voorzien. Naast een dagelijkse warme maaltijd krijgen gedetineerden zes sneetjes bruin brood per dag. Op verzoek kunnen gedetineerden ook witbrood krijgen.

De warme maaltijd zit in een bakje zonder afzonderlijke compartimenten. Dit betekent dat de verschillende onderdelen van de maaltijd door elkaar zitten en dat komt de smaak vaak niet ten goede. Volgens de inrichting voldoet de inhoud van de maaltijden aan de daarvoor opgestelde normen. Bij binnenkomst kunnen de gedetineerden hun voorkeur voor een bepaalde maaltijd aangeven. De inrichting houdt rekening met dieetwensen op medisch voorschrift en op grond van religieuze- en levensovertuigingen. De medische dienst bestelt op indicatie medische diëten en houdt in de gaten of gedetineerden deze aangepaste maaltijden daadwerkelijk ontvangen.

Tijdens de recreatie kunnen gedetineerden zelf een maaltijd bereiden, indien daar ruimte voor is. De keuken in de gemeenschappelijke ruimte beschikt slechts over vier pitten. Voor de invoering van het nieuwe dag- en avondprogramma konden gedetineerden doordeweeks overdag recreëren waardoor ze meer in de gelegenheid waren om hun maaltijd zelf te bereiden. Dat is nu lastiger omdat de recreatietijd deels is verschoven naar de avond. Op sommige afdelingen kookt de afdelingsreiniger ook voor medegedetineerden omdat hij minder vaak op cel zit. Gedetineerden beschikken over een koelkast op cel waar ze de maaltijd en broodbeleg eventueel kunnen bewaren.

Gedetineerden geven aan dat ze de kwaliteit van de maaltijd slecht vinden en dat de hoeveelheid, net zoals het aantal sneetjes brood en het beleg ook ontoereikend is. Deze mening komt ook naar voren in de gedetineerdersurvey. Het is niet bij alle gedetineerden bekend dat zij om extra brood kunnen vragen als ze honger hebben. Bij de overgang naar een andere leverancier van voeding was er veel onrust in de inrichting en kwamen er veel klachten binnen bij de gedetineerdencommissie (Gedeco) en de commissie van toezicht. Inmiddels is het aantal klachten over voeding teruggelopen. De Inspectie heeft zelf ook een tweetal maaltijden geproefd en was neutraal over de kwaliteit ervan. Het hoofd Facilitaire Zaken tracht met behulp van p'w'ers toezicht te houden op de hygiëne en houdbaarheid van producten die gedetineerden op cel bewaren. Andere controles op de voeding vinden plaats bij Sodexo.

Winkel

De PI Wolvenplein heeft geen eigen winkel, maar neemt producten af bij APS. APS is een particuliere onderneming die ook aan een groot aantal andere penitentiaire inrichtingen producten levert. Gedetineerden kunnen wekelijks producten bestellen tot een maximum bedrag van €175,-. De bestelde producten levert APS aan in een afgesloten plastic bak op naam van de gedetineerde. Het assortiment van de winkel is vrij uitgebreid en bestaat ook uit versproducten. Gedetineerden klagen over de hoogte van de prijzen en over het feit dat de leverancier soms duurdere merkproducten levert als een gelijksoortig product niet voorradig is. Voor het jaarbericht 2010 heeft de Inspectie een inventarisatie gemaakt van de prijslijst van winkels in inrichtingen. De Inspectie heeft de prijs van enkele producten op de winkellijst van de PI Wolvenplein vergeleken met de prijs van soortgelijke producten op deze inventarisatielijst. Hieruit blijkt dat deze prijzen overwegend hoger liggen dan die van de supermarkt uit het hogere prijssegment, maar gelijk liggen met de gemiddelde prijs van producten die in andere penitentiaire inrichtingen worden aangeboden.

Oordeel

Voeding

Uitvoering

Beleid

Check

De PI Wolvenplein voorziet gedetineerden dagelijks van voeding en houdt daarbij rekening met religieuze- en levensovertuigingen van gedetineerden en met medische diëten. De uitvoering voldoet overwegend aan de verwachtingen, maar niet geheel, omdat gedetineerden nauwelijks de mogelijkheid krijgen om een eigen maaltijd te bereiden. Daarnaast zijn niet alle gedetineerden bekend met de mogelijkheid om extra brood te vragen als zij honger hebben. Klachten over de kwaliteit van de maaltijden is de inrichting niet aan te rekenen omdat zij afhankelijk is van een landelijke cateringsovereenkomst. De wijze waarop de kwaliteit van de voeding wordt gecheckt voldoet overwegend aan de normen en verwachtingen. De winkelvoorziening voldoet.

Aanbevelingen

- Bied gedetineerden meer gelegenheid om een eigen maaltijd te bereiden.
- Zorg dat de gedetineerden beter bekend zijn met de mogelijkheid om extra brood te vragen.

2.6 Maatschappelijk contact

criterium

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste één uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal tien minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand. Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van artikel 24 lid 4 van de European Prison Rules (EPR) verwacht de ISt dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden maandelijks op bezoek kunnen komen. Bovendien dient een p.i. ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouder-kinddagen te organiseren.

Bevindingen

Bezoek

Gedetineerden hebben de mogelijkheid om wekelijks een uur bezoek te ontvangen. Daarnaast kunnen zij om de drie weken op zondag een extra uur bezoek ontvangen. De bezoekmogelijkheden en de regels hierover zijn vastgelegd in de huisregels. Per bezoekmoment kunnen per gedetineerde niet meer dan vier personen langskomen, waarvan maximaal drie volwassenen. Kinderen vanaf 12 jaar telt de inrichting als volwassenen. Van gedetineerden wordt verwacht dat zij zelf bezoekers informeren over de bezoekprocedure. In de huisregels staat de routebeschrijving naar de PI Wolvenplein en daarnaast is er ook informatie voor bezoekers op de website van DJI te vinden. Gedetineerden waarderen het dat het niet nodig is dat ze al bij binnenkomst een lijst met bezoekers moeten invullen, maar dat ze alleen moeten doorgeven indien ze iemand niet willen ontvangen.

Het reguliere bezoek vindt plaats in de bezoeksaal. Per keer kunnen maximaal acht gedetineerden bezoek ontvangen. De bezoeksaal en de wachtruimte voor bezoekers zien er verzorgd uit. Er is echter geen faciliteit voor eten en drinken. Dit is deels om praktische redenen, omdat er weinig ruimte is, maar grotendeels om te voorkomen dat bezoekers met consumpties ook drugs overgeven. Het kinderspeelgoed in de bezoeksaal is verouderd en minimaal.

Voorafgaand en na afloop van het bezoek dienen gedetineerden zich biometrisch te legitimeren. Dit levert soms oponthoud op, omdat de apparatuur vaak traag is of een storing heeft. Daarnaast visiteren bewaarders alle gedetineerden die bezoek ontvangen zowel vooraf als achteraf (zie hierover verder paragraaf 4.3).

De PI Wolvenplein organiseert buiten het reguliere bezoek om eens in de vier tot zes weken een vader-kinddag op zaterdag. Deze vader-kind-dagen, die samenvallen met de kerkdienst, gaan soms niet door omdat er niet voldoende piw'ers zijn om toezicht te houden. Deze piw'ers begeleiden de vader-kinddag op basis van vrijwilligheid.

Gedetineerden zijn van mening dat het inrichtingspersoneel respectvol met bezoekers omgaat. De invoer en uitvoer van goederen vindt meestal direct plaats tijdens het bezoekmoment. Het feit dat gedetineerden de lijst met in/uitvoer pas op de dag van bezoek, voor half negen 's ochtends, mogen inleveren levert regelmatig problemen op. Door drukte op de afdeling rond dat tijdstip kan personeel de lijst soms niet op tijd ophalen, waardoor het voor de gedetineerde niet meer mogelijk is kleding en spullen in en uit te voeren. Gedetineerden kunnen dagelijks tijdens kantooruren advocaten ontvangen. De inrichting beschikt over aparte spreekkamers voor de advocatuur.

Telefoon

Nieuw binnengekomen gedetineerden krijgen de gelegenheid om naar iemand te bellen. In de huisregels staat dat dit op kosten van de gedetineerde is maar in de praktijk is het op kosten van de inrichting. Dit zogenaamde 'inkomstentelefoontje' vindt meestal plaats binnen 24 uur na aankomst maar soms duurt het langer wanneer het druk is op de afdeling. Het personeel registreert in hoeverre de gedetineerde daadwerkelijk iemand heeft kunnen bellen. Bellen naar het buitenland is bij het inkomstentelefoontje niet toegestaan.

Op iedere ring bevindt zich een telefoon. De telefoon staat op het vlak en heeft geen overkapping waardoor de privacy van gesprekken niet gewaarborgd is. Alleen tijdens het recreatiemoment kunnen gedetineerden gebruik maken van de telefoon. Dit betekent dat in korte tijd een groot aantal gedetineerden gebruik wil maken van de telefoon. Dit leidt vaak tot irritaties en ruzies. Nu alle recreatiemomenten naar de avond en het weekend zijn verplaatst, is het voor gedetineerden praktisch onmogelijk om officiële instanties tijdens kantooruren te bereiken. Dit betekent ook dat het veelal ook niet mogelijk is om met een advocaat te bellen. Aangezien gedetineerden het recht hebben om vrijelijk met hun advocaat contact te onderhouden, proberen piw'ers, indien het niet te druk is op de afdeling, om gedetineerden even van cel te halen om te laten bellen. Vaak gebeurt dit tijdens de TRA-uren

wanneer gedetineerden toch op cel zitten. Aangezien gedetineerden bellen met een Cobrakaart, een kaart waar gedetineerden voor een goedkoper tarief kunnen bellen, zijn er geen klachten over de hoogte van de telefoontarieven.

Toegang tot nieuws

Gedetineerden hebben voornamelijk door de tv op cel of in de recreatieruimte toegang tot het nieuws. Het is opmerkelijk dat een aantal gedetineerden betaalt voor het gebruik van de tv en anderen weer niet. Volgens de directie dienen alle gedetineerden voor het gebruik van de tv te betalen en gaat dit nakijken. Tijdens het wekelijkse bezoek aan de bibliotheek kunnen gedetineerden kranten en tijdschriften lezen. Er zijn geen kranten of radio op de gemeenschappelijke recreatieruimte op de afdeling.

Oordeel

Contact

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering op het criterium maatschappelijk contact voldoet in beperkte mate aan de verwachtingen. Weliswaar hebben gedetineerden voldoende bezoekgelegenheid, maar ze hebben onvoldoende mogelijkheid om overdag te bellen. Dit belemmert het contact met advocatuur en officiële instanties. Daarnaast is er slechts één telefoon per ring aanwezig en heeft de telefoon geen omkapping. Dit betekent dat gedetineerden onvoldoende privacy hebben tijdens het bellen. Positief is dat gedetineerden in de PI Wolvenplein om de drie weken een extra bezoeker krijgen, dat de inrichting regelmatig vader-kinddagen organiseert en dat de bibliotheek over een ruim assortiment aan kranten en tijdschriften beschikt.

Het beleid voldoet overwegend. De nieuwe huisregels geven uitgebreide informatie over het bezoek; alleen de vader-kinddagen staan niet beschreven.

De check op de uitvoering voldoet in beperkte mate omdat de inrichting onvoldoende zicht heeft op het feit dat gedetineerden in het huis van bewaring niet kunnen bellen met hun advocaat. Het is afhankelijk van de 'goedwillendheid' van piw'ers en de drukte op de afdeling of gedetineerden de gelegenheid krijgen om overdag te bellen.

Aanbevelingen

- Bied gedetineerden die mogelijkheid om overdag te bellen en garandeer dat zij onbelemmerd telefonisch contact kunnen hebben met hun advocaat; zonodig op kosten van de inrichting.
- Zorg voor omkapping van de telefoons op de afdeling, zodat gedetineerden privacy hebben tijdens het bellen.
- Beschrijf de vader-kinddagen in de huisregels.

2.7 Toegang tot zorg

criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), psychosociale zorg en geestelijke zorg. Artikel 42 van de Pbw bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO). In de inrichting dient bovendien voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden

Bevindingen

Medische en psychosociale zorg

Gedetineerden krijgen tijdens het intakegesprek op de afdeling te horen hoe zij zorgfunctionarissen kunnen bereiken. De PI Wolvenplein beschikt over verpleegkundigen, een tandarts, een psycholoog, een psychiater en een inrichtingsarts. De arts houdt tweemaal per week spreekuur en de psychiater komt twee maal per week langs.

Via een spreekbriefje kunnen gedetineerden om een gesprek met de medische dienst (MD), psycholoog en tandarts verzoeken. Op het spreekbriefje staat dat de medische dienst het spreekbriefje zonder vermelding van reden niet in behandeling neemt. In de praktijk doet de medische dienst dat echter wel, maar soms kan het iets langer duren omdat de urgentie niet vermeld staat. De privacy van spreekbriefjes voor zorgfunctionarissen is gewaarborgd aangezien gedetineerden ze kunnen deponeren in een afgesloten brievenbus op de afdeling. Alleen de medische dienst kan de brievenbussen legen. Over het algemeen ziet de medische dienst gedetineerden die een spreekbriefje hebben ingediend, binnen 24 uur en de tandarts komt wekelijks langs en bij veel klachten twee keer.

's Avonds en in het weekend is er medische hulpverlening via de GGD. Volgens personeel is deze hulp laagdrempelig en kan de (spoed)arts via de telefoon direct contact maken met de gedetineerde.

Gedetineerden die in een straf- of afzonderingscel zijn geplaatst krijgen dagelijks bezoek van de medische dienst. De psycholoog adviseert de directie over de duur van de plaatsing bij een maatregel en soms ook bij een disciplinaire straf.

Over het algemeen zijn gedetineerden tevreden over de medische zorg in de inrichting en met name over de tandarts. Dit beeld strookt ook

met de uitkomst van de gedetineerdersurvey waar de gezondheidszorg als positief werd beoordeeld.

Tijdens het Psycho Medische Overleg (PMO) bespreken zorgfunctionarissen kwetsbare gedetineerden in de inrichting. Indien de situatie ernstig is komt dit veelal tijdens de medische intake bij binnenkomst al aan het licht. De PI Wolvenplein beschikt niet over een speciale Extra Zorg Voorziening (EZV). De medische dienst ziet dit als een groot gemis, omdat het vaak te lang duurt om kwetsbare gedetineerden door te plaatsen. Aan een doorplaatsing buiten de vestiging gaat namelijk een formeel selectieproces vooraf. Het gemis van een EZV vangt de inrichting op door de kleinschalige afdeling C in te richten als ‘luwteafdeling’. Het personeel op afdeling C is echter niet speciaal opgeleid om kwetsbare gedetineerden te begeleiden. De inrichting wil daarom een aantal plaatsen op deze afdeling erkend krijgen als Extra Zorg Voorziening.

De medische dienst werkt volgens de protocollen en standaardwerkprocessen van VMZ (Verantwoorde Medische Zorg) en PMZ die landelijk zijn vastgesteld. Het medisch zorgproces in de PI Wolvenplein is echter nog niet geaudit.

Geestelijke verzorging

De PI Wolvenplein maakt gebruik van de diensten van een dominee, een imam, een humanist en een pater. Religieuze vertegenwoordigers van andere denominaties zijn op afroep beschikbaar. De geestelijke verzorgers beschikken over een ruim stiltecentrum dat onlangs is vernieuwd. De wandpanelen van het stiltecentrum zijn door gedetineerden vervaardigd. Op vrijdag houdt de imam een gebedsdienst en op zaterdag is er een oecumenische kerkdienst. Deze activiteit valt, zoals eerder in paragraaf 2.3. is gemeld, voor een aantal gedetineerden op afdeling B samen met sport. Via het spreekbriefje kunnen gedetineerden een persoonlijk gesprek aanvragen met een geestelijk verzorger. Het komt voor dat op dat moment de gedetineerde op cel zit. De individuele piw'er beslist dan of het gesprek kan plaatsvinden. Geestelijke verzorgers hebben voorkeur voor het houden van individuele gesprekken in het stiltecentrum of anders op de spreekkamer op de afdeling. Gedetineerden zijn tevreden over de geestelijke verzorging in de inrichting en ervaren geen wachtlijsten. De in afzondering geplaatste gedetineerden, waaronder de gedetineerden die in beperking zitten op verzoek van de rechter-commissaris, ontvangen bezoek van geestelijke verzorgers.

In het dagprogramma zijn geen momenten ingeroosterd voor gespreks-groepen. De geestelijke verzorgers zijn erop tegen dat de inrichting deze gesprekken invult als terugkeeractiviteit (TRA) in het dagprogramma.

Oordeel

Toegang Zorg

Uitvoering

Beleid

Check

Ten aanzien van de medische en psychosociale zorg heeft de PI Wolvenplein de uitvoering en het beleid grotendeels op orde. Er zijn voldoende zorgfunctionarissen aanwezig in de inrichting en er zijn praktisch geen wachtlijsten. De ISt steunt de inrichting in het streven om de C-afdeling deels in te richten als Extra Zorg Voorziening voor psychisch kwetsbare gedetineerden. Voor wat betreft de geestelijke verzorging plaatst de ISt een kanttekening bij het feit dat gespreksgroepen met een geestelijk verzorger gezien worden als een terugkeeractiviteit. Om die reden voldoet zowel de uitvoering als beleid als de check op de uitvoering overwegend in plaats van volledig.

Aanbeveling

- Classificeer gespreksgroepen met een geestelijke verzorger niet als terugkeeractiviteit.
- Introduceer een Extra Zorg Voorziening in de inrichting.

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

Criterion

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire middelen en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het Model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen over de procedure en vormgeving van sancties, en over de wijze van afzondering van gedetineerden.

Bevindingen

De directie legt in de PI Wolvenplein de sancties op. Dit gebeurt uitsluitend nadat het directielid de gedetineerde heeft gehoord. Deze hoorplicht is beschreven in de huisregels. Indien een gedetineerde geen Nederlands spreekt, is volgens gedetineerden de voertaal Engels of Duits.

De inrichting werkt met een sanctiekaart waarin richtlijnen zijn aangegeven bij het opleggen van sancties. Per overtreding is aangegeven welke sanctie daarop dient te volgen. In de huisregels staat duidelijk aangegeven welke disciplinaire straffen de inrichting kan opleggen. Voor drugsgerelateerde sancties hanteert de directie in de praktijk andere richtlijnen dan het landelijke Drugs Ontmoedigings Beleid. De

directie is terughoudend bij het inzetten van plaatsing in afzondering. Dit betekent bijvoorbeeld dat de directie gedetineerden niet direct in afzondering plaatst, indien ze bij een urinecontrole niet meteen urine kunnen produceren.

De inrichting beschikt over drie isoleercellen. Twee afzonderingscellen beschikken over een camera die een bewaarder vanaf de centrale post kan bekijken.

Indien een gedetineerde in de iso-afdeling is geplaatst, behoudt hij het recht om per dag minimaal een uur te luchten, om wekelijks bezoek te ontvangen en tien minuten te bellen.

De commissie van toezicht heeft het idee dat de inrichting periodiek het disciplinaire beleid beoordeelt op effectiviteit en gelijkwaardige toepassing.

Oordeel

Discipline

Uitvoering

Beleid

Check

De PI Wolvenplein voldoet in de uitvoering van de disciplinaire straffen en maatregelen. Het sanctiebeleid is beschreven en gedetineerden zijn op de hoogte van de sanctiemogelijkheden. De uitvoering van een sanctie in een afzonderingscel is navolgbaar door de registratie. Daarmee voldoet de check op de uitvoering van disciplinaire straffen.

2.9 Klachtafhandeling

Criterion

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

De Ist heeft met een vertegenwoordiging van de commissie van toezicht (cvt) gesproken. De cvt komt maandelijks bijeen in het bijzijn van de directie van de PI Wolvenplein. Verder spreekt de cvt af en toe met de gedetineerdencommissie.

De frequentie van de zittingen van de beklagcommissie varieert tussen eenmaal per twee tot vier weken. De frequentie is afhankelijk van het aantal te behandelen klachten.

In het verslagjaar 2010 zijn er in totaal 113 klachten vanuit de PI Wolvenplein (inclusief de ISD) bij het secretariaat van de cvt binnengekomen.⁷ Hiervan zijn er uiteindelijk veertig ongegrond en tien gegrond verklaard. De overige klachten zijn anders afgedaan, waaronder dertien ingetrokken klachten na bemiddeling. In 2011 is het aantal klachten sterk toegenomen, namelijk tot 268. Klachten over het dagprogramma in de Inrichting voor Stelselmatige Daders binnen de PI Wolvenplein waren hier voor een belangrijk deel debet aan. In 2011 zijn 69 beklagzaken afgedaan met een (deels) (on-)gegrondverklaring. Geen van deze zaken heeft de cvt binnen de wettelijk voorgeschreven termijn van vier weken afgehandeld. Het merendeel van deze beklagzaken, namelijk 83%, heeft pas na meer dan acht weken tot een uitspraak geleid. De gemiddelde afhandelingstermijn in 2011 bedroeg 90,6 dagen. Hieraan liggen verschillende oorzaken ten grondslag, zo bleek uit het overzicht van de cvt dat de termijn tussen de zitting van de commissie en de uiteindelijke beschikking soms weliswaar slechts enkele dagen is, maar dat die beschikking ook regelmatig enkele weken en soms zelfs meer dan een maand op zich laat wachten. Ook de termijn die de inrichting nodig heeft om schriftelijk wederhoor te geven op een klacht is een vertragende factor. Gemiddeld duurt dat ruim 16 dagen. Dat is beduidend meer dan de deadline van een week die de cvt de inrichting geeft om met een reactie te komen.

Bij toerbeurt treedt een lid van de commissie van toezicht op als maandcommissaris. De maandcommissaris bezoekt de inrichting gemiddeld eens per tien dagen en spreekt dan gedetineerden die een klacht of een spreekbriefje hebben ingediend. De geïnterviewde gedetineerden waren bekend met het maandcommissariaat. In toenemende mate doet de maandcommissaris van de cvt, nadat een klacht is ingediend, een bemiddelingspoging. De standaardwerkwijze is nu dat de maandcommissaris eerst met de gedetineerde in gesprek gaat en dan met de betrokken medewerker of het afdelingshoofd beziet of een oplossing mogelijk is.

In de huisregels van de PI Wolvenplein is opgenomen dat en hoe gedetineerden in beklag kunnen gaan bij de beklagcommissie van de cvt. Ook zijn er op de afdelingen standaardformulieren aanwezig voor het indienen van een beklag.

De cvt registreert de doorlooptijden van de klachtafhandeling, maar aggregiert die niet systematisch tot sturingsinformatie.

⁷ Het jaarverslag van de cvt over 2011 was ten tijde van het inspectiebezoek nog niet beschikbaar. Er was wel een overzicht van de afzonderlijk ingediende klachten in 2011.

Oordeel

Beklag

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering voldoet onvoldoende aan de verwachtingen van de IST. Dat komt vooral door de lange tot soms zeer lange doorlooptijd van de afhandeling van klachten. Op minstens twee onderdelen kan die doorlooptijd worden versneld. Zo dient de PI Wolvenplein binnen de door de cvt gestelde deadline van een week een wederhoorreactie te geven op klachten. Verder kan de termijn tussen de zittingsdatum en de definitieve schriftelijke uitspraak worden versneld. Ook kan de afhandeldingsduur beter worden gemonitord door de doorlooptijden van individuele beklagzaken periodiek tot sturingsinformatie te aggregeren.

Aanbeveling aan de PI Wolvenplein en de commissie van toezicht

- Evalueer de beklagprocedure op mogelijkheden tot versnelling, opdat klachten vaker binnen de wettelijk voorgeschreven afhandelingstermijn kunnen worden afgedaan, en verbeter de monitoring van de doorlooptijden.

2.10 Conclusie

De Inspectie oordeelt dat het met de rechtspositie van gedetineerden in de PI Wolvenplein niet op alle criteria positief is gesteld. De meeste criteria voldoen overwegend aan de relevante normen en verwachtingen. Enkele aspecten die in positieve zin opvallen zijn de toegang tot zorgfunctionarissen, de informatie in de huisregels voor bezoekers, transparantie over het sanctiebeleid, extra bezoek en het regelmatig organiseren van vader-kinddagen. Daarnaast is er echter ook een aantal kanttekeningen te plaatsen en ziet de Inspectie ruimte voor verbetering. Zo stelt de Inspectie vast dat het dagprogramma in de praktijk niet voldoet aan de geldende normen. Allereerst biedt de inrichting niet het minimum aantal uren aan activiteiten. Dit komt voornamelijk omdat de terugkeeractiviteiten (TRA) niet zijn ingevuld en gedetineerden in plaats daarvan geen alternatieve activiteit krijgen aangeboden. Daarnaast bood de inrichting aan gedetineerden in het huis van bewaring ten tijde van de inspectie geen onderwijs. De doorlooptijden van klachten die bij de commissie van toezicht binnen komen zijn te lang. Tenslotte hebben gedetineerden niet meer de mogelijkheid om tijdens kantooruren met hun advocaat te bellen. Dit is het gevolg van de invoering van het nieuwe dagprogramma waarbij de recreatie geheel werd verplaatst naar de avond en het weekend.

3

Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de gedetineerden in de PI Wolvenplein. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de gedetineerden.

3.1 Screening

criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst dient de inrichting een gedetineerde te screenen op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medege-detineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke behoeften en zorgbehoeften. De Ist verwacht van de inrichting tenminste dat zij bij insluiting relevante informatie signaleert en verifieert en dat zij spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde informeert naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Alvorens de inrichting een gedetineerde plaatst op een meerpersoons-cel, heeft zij nagegaan of er contra-indicaties zijn.⁸

Bevindingen

Afdeling Gedetineerdenzaken

De volkingsadministratie (BVA) schrijft binnenkomende gedetineerden

digitaal in. In een gesprek met de gedetineerde legt de BVA-medewerker dan tevens gegevens vast die voor het verdere verloop van de detentie van belang zijn zoals religie, voedingswensen, rookgedrag en personalia. Is een gedetineerde afkomstig van een politiebureau en zijn er over het verblijf daar bijzonderheden gemeld, dan geeft de BVA deze informatie door aan de afdelingen binnen de inrichting.

Is een gedetineerde eerder gedetineerd geweest dan krijgt het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding de beschikking over het digitale penitentiaire dossier van de gedetineerde waarin bijzonderheden over eerdere verblijven in penitentiaire inrichtingen zijn vastgelegd.

⁸ Dit kunnen zijn: psychische gestoordheid, verslavingsproblematiek, de gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.

De medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) screent gedetineerden om vast te stellen of er problemen zijn met werk, inkomen, huisvesting, zorg en identiteitspapieren die samen met de gemeente van herkomst moeten worden opgelost. In de praktijk lukt het om dat binnen de daarvoor landelijk afgesproken termijn van tien dagen te doen. In paragraaf 6.1. wordt nader ingegaan op de voorbereiding van de nazorg van gedetineerden door de mmd'er.

Leefafdelingen

De PI Wolvenplein heeft zeer recent een start gemaakt met de werkwijze Inkomsten Screening en Selectie (ISS) die door het hoofdkantoor DJI is ontwikkeld en gedocumenteerd. De ISS-methode moet ertoe leiden dat er meer samenhang komt tussen de verschillende screenings en dat elke gedetineerde een detentie- en reïntegratieplan krijgt met aandachtspunten. De screeningsrapportages van de verschillende disciplines behoren twee weken na binnenkomst in een Multi Disciplinair Overleg (MDO) te worden besproken. Of dat laatste ook daadwerkelijk binnen twee weken gaat gebeuren, was ten tijde van het inspectiebezoek nog onduidelijk. Er had nog slechts eenmaal een MDO nieuwe stijl plaatsgevonden.

De piw'ers op de leefafdelingen dienen een bijdrage te leveren aan het ISS-proces door te rapporteren over het gedrag en eventuele bijzonderheden van binnengekomen gedetineerden. In de praktijk levert die screening de nodige problemen op. Niet alle piw'ers zijn hier voldoende bedreven in.

Gezondheidsrisico's

De medische dienst (MD) verneemt van de bevolkingsadministratie welke gedetineerden op een bepaalde dag binnenkomen. De verpleegkundige neemt dan altijd contact op met het politiebureau of de penitentiaire inrichting van herkomst om te informeren naar eventuele gezondheidsrisico's, medicatie e.d. De MD ziet de gedetineerde uiterlijk de eerste werkdag na binnenkomst en screent hem dan aan de hand van het digitale informatiesysteem MicroHis. De screeningsprocedure is vastgelegd in een protocol. De huisarts en de psycholoog worden zonnodig bij de screening ingeschakeld.

Vroeger was de medische screening van gedetineerden die op vrijdagmiddag binnenkomen, een probleem. Om dit probleem op te lossen is sinds kort op vrijdagavond een verpleegkundige aanwezig.

Verpleegkundigen geven eventuele bijzonderheden door aan relevante functionarissen binnen de inrichting en registreren die informatie ook in het informatiesysteem TULP. De piw'ers waarmee de IST heeft gesproken, gaven aan dat zij soms behoefte hebben aan meer informa-

tie van de medische dienst. Zij weten nu niet altijd hoe zij moeten reageren op gedetineerden met gezondheidsproblemen.

Oordeel

Screening

Uitvoering

Beleid

Check

De screening van nieuwe gedetineerden voldoet overwegend aan de verwachtingen. De landelijk voorgeschreven werkwijze ISS was ten tijde van het inspectiebezoek nog maar net gestart en nog niet volledig ingevoerd. Daarbij bestond er onduidelijkheid over de vraag of het concept detentie- en reïntegratieplan van gedetineerden wel binnen twee weken na binnenkomst in een Multi Disciplinair Overleg wordt besproken. Ook de digitale screeningsrapportage van piw'ers is voor verbetering vatbaar.

Het screeningsbeleid voldoet. De landelijke screeningsactiviteiten voor verschillende disciplines zijn -in het verlengde van de ISS-werkwijze- lokaal toegesneden in een integrale beschrijving van het inkomst- en screeningsproces.

Doordat in het MDO de screeningsresultaten van verschillende disciplines tegen elkaar worden afgezet, is er de nodige check op de afzonderlijke screenings.

3.2 Bejegening

Criterion

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit onder andere dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd. Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

De gedetineerden in de PI Wolvenplein zijn over het algemeen redelijk tevreden over de manier waarop de piw'ers hen bejegenen. Dat blijkt zowel uit de interviews die de Ist met hen heeft gehouden, als uit de in 2011 afgenomen gedetineerdersurvey. Het personeel trekt zich ook minder dan in veel andere inrichtingen terug op de teamkamer. Discriminatie door het personeel komt volgens de gedetineerden niet of nauwelijks voor.

Er zijn wel verschillen in omgangscultuur tussen de afdelingen. Zo worden de piw'ers op de C-afdeling positiever gewaardeerd dan die op

de B-afdeling. Op de kleine C-afdeling hebben de piw'ers meer tijd om aandacht te schenken aan individuele gedetineerden. De gedetineerden signaleren eveneens grote verschillen in bejegening tussen individuele piw'ers. Ook andere geïnterviewden maken daar melding van. Er zijn piw'ers die strak vasthouden aan de regels en weinig toeschietelijk zijn naar de gedetineerden, en er zijn flexibelere piw'ers die meer open staan voor de behoeften van de gedetineerden. Die grote bejegeningverschillen maken het voor gedetineerden soms onvoorspelbaar hoe op verzoeken en vragen wordt gereageerd. Het afgelopen jaar hebben de nodige mutaties plaatsgevonden in het executieve personeelsbestand. Er zijn piw'ers van de ISD-afdeling overgeplaatst naar de hvb-afdelingen en er zijn veel nieuwe medewerkers in dienst getreden. Daarbij zijn ook de nodige medewerkers uit justitiële jeugdinstellingen. De directie hoopt dat deze nieuwe piw'ers een positieve impuls zullen geven aan het bejegeningsklimaat. Om gerichte aandacht voor individuele gedetineerden te organiseren, is het van belang dat er piw-mentoren zijn die als vaste contactpersoon voor hen fungeren. Het mentoraat was ten tijde van het inspectiebezoek nog pas zeer recent ingevoerd en nog niet goed van de grond gekomen. De geïnterviewde piw'ers hadden ook nog geen uitleg gekregen hoe zij dat mentoraat dienen in te vullen. De gedetineerden vonden het feitelijk ontbreken van mentoren geen groot probleem. Zij zeiden vanwege de grote houdingsverschillen tussen piw'ers liever zelf te willen bepalen met wie zij kwesties bespreken.

De grote verschillen in bejegening tussen individuele piw'ers maakt de vraag extra relevant of de directie een visie heeft geëxpliciteerd met betrekking tot de wenselijke bejegeningshouding van het personeel. Dat is (nog) niet het geval. De directie geeft aan dat het in goede banen leiden van het primaire detentieproces, mede omdat recent de nodige personeelsvacatures zijn vervuld, prioriteit heeft. Het beleidsmatig borgen daarvan is iets voor de wat langere termijn. Met de vervanging van de hoofden van de verblijfsafdelingen is wel een eerste stap gezet om de manier van bejegening op de afdelingen meer aan te sturen en in dat opzicht meer consistentie te bewerkstelligen. De nieuwe afdelingshoofden zijn echter nog te kort in functie om daar nu al de effecten van te zien. Dat neemt niet weg dat de gedetineerden toch al enige verandering zien. Zij zijn te spreken over het optreden en de toegankelijkheid van de nieuwe afdelingshoofden. Een belangrijk instrument om meer consistentie te krijgen in de bejegening van gedetineerden is de landelijke training motiverende bejegening, waaraan alle executieve medewerkers in het gevangeniswezen in 2011 verplicht hebben deelgenomen. Deze training heeft echter

in het PI Wolvenplein geen follow-up gekregen. Het effect ervan is daarmee weer grotendeels teniet gedaan. Leidinggevend en directie van de PI Wolvenplein betreuren dit en hadden liever gezien dat de trainingen in een voor de PI Wolvenplein geschikt ontwikkelingsstadium hadden kunnen plaatsvinden.

De PI Wolvenplein heeft een gedetineerdencommissie. Deze bestond ten tijde van het inspectiebezoek uit slechts twee leden. Eenmaal per zes weken overlegt de commissie met een afdelingshoofd; niet met een directielid. Verder fungeert een piw'er als vast aanspreekpunt voor de gedetineerdencommissie. De vertegenwoordiging van de commissie waarmee de ISt heeft gesproken, gaf aan dat vanwege personeelstekorten tot nu toe weinig wensen konden worden gehonoreerd.

Oordeel

Bejegening

Uitvoering

Beleid

Check

De bejegening voldoet qua uitvoering grotendeels maar qua beleid en borging beperkt. Over het algemeen is de bejegening van de gedetineerden in de PI Wolvenplein in orde. Er zijn echter grote verschillen in bejegeningshouding tussen individuele piw'ers. Dat leidt voor de gedetineerden tot ongewenste onvoorspelbaarheid. Om een meer consistente lijn te krijgen in de bejegening, is het nodig om de gewenste (persoonsgerichte) bejegeningvisie die onderdeel is van het landelijke ontwikkelingsprogramma Modernisering gevangeniswezen, voor de PI Wolvenplein te expliciteren en om draagvlak te verwerven voor die visie. Directie en afdelingshoofden zullen vervolgens actief moeten sturen op het gewenste gedrag. Met de benoeming van nieuwe hoofden op de verblijfsafdelingen is daartoe de eerste stap gezet.

Aanbeveling

- Borg het gewenste bejegeningbeleid door dit te expliciteren en actief op de juiste toepassing ervan te sturen.
- Zorg dat de directie deelneemt aan het overleg met de gedetineerdencommissie.

3.3 Rapportage en documentatie

Criterion

De ISt verwacht dat de p.i. een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat de p.i. informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in Tulp-selectie en dat de leiding van de p.i. de kwaliteit van rapportages bewaakt.

Van iedere gedetineerde dient de p.i. tevens een elektronisch penitentiair dossier bij te houden met onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d.

Bevindingen

Met de invoering van de nieuwe, landelijke screeningsmethode ISS worden hogere eisen gesteld aan de wijze waarop de verschillende disciplines over gedetineerden rapporteren. De kwaliteit van de rapportages door de piw'ers ten behoeve van het Multi Disciplinair Overleg laat volgens het middenkader nu nog vaak te wensen over.

Het digitale penitentiaire dossier wordt deels automatisch gevuld met de stukken die de PI Wolvenplein opmaakt in TULP-selectie. Overige stukken scant het BSD in en worden zo alsnog opgenomen in het penitentiair dossier. Het BSD is ontevreden over de gebruiksvriendelijkheid van het elektronisch penitentiaire dossier. Het gevolg is dat medewerkers van het BSD veel tijd kwijt zijn met het gebruik ervan.

Oordeel

Rapportage

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering van de rapportage voldoet in beperkte mate. De rapportage over gedetineerden door de verblijfsafdelingen is voor verbetering vatbaar. Het beleid en de check op de uitvoering voldoen overwegend.

Aanbeveling

- Stuur actief op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.

3.4 Conclusie

De omgang met de gedetineerden is in de PI Wolvenplein wisselend op orde. De bejegening is weliswaar overwegend positief, maar de individuele verschillen in opstelling van de piw'ers ten opzichte van de gedetineerden zijn nog groot. De directie dient duidelijker te maken welk gedrag zij van het executieve personeel verwacht en de afdelingshoofden moeten hierop actief gaan sturen. De trainingen motiverende bejegening die executieve personeelsleden vorig jaar hebben gevolgd, hebben onvoldoende follow-up gekregen.

De screening van gedetineerden volgens de landelijk voorgeschreven ISS-methode staat nog in de kinderschoenen en ook de kwaliteit van de in dat verband vereiste gedragsrapportages door de piw'ers verdient verbetering.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in de PI Wolvenplein. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de fysieke veiligheid van de gedetineerden en het inrichtingspersoneel.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

Criterion

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van artikel 52 lid 4 van de European Prison Rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting.

De laatste jaren is het beleid van de DJI voor brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures voor de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

De executieve medewerkers van de PI Wolvenplein zijn BHV opgeleid en gecertificeerd. Enige uitzondering hierop zijn de nieuwe medewerkers die nog opgeleid dienen te worden. BHV-trainingen vinden maandelijks plaats. De BHV-organisatie voldoet aan de vereiste reactietijden. De IST heeft tijdens haar doorlichting geconstateerd dat de vluchtroutes in de inrichting gemarkeerd zijn en vrij van obstakels.

Calamiteitenoefeningen vinden plaats volgens een oefenjaarkalender die is ingedeeld naar thema. Er vindt gemiddeld elke zes weken een oefening plaats. Oefeningen met externe partijen, zoals de brandweer, hebben in de afgelopen periode te weinig plaatsgevonden. Vanwege tekort aan personeel is er weinig tijd geweest om dit soort grote oefeningen te houden. De inrichting heeft het voornemen om in 2012 deze 'grote' oefeningen weer plaats te laten vinden.

De ISt heeft geconstateerd dat de cellen zijn voorzien van rookmelders en van een spreek-luister verbinding. De oproep uit de cel komt binnen bij de centrale meldkamer. De centrale meldkamer drukt de oproep vervolgens tijdens het dagprogramma uit. Tijdens het dagprogramma komt er namelijk tegelijkertijd een melding binnen op de pieper van de piw'er waarna deze de oproep zo spoedig mogelijk dient te beantwoorden door naar de cel van de gedetineerde te gaan. Buiten het dagprogramma beantwoordt de centrale meldkamer de oproep via de intercom. Tijdens de doorlichting van de inrichting klaagden veel gedetineerden over de vaak trage reactie van personeel op oproepen vanuit de cel.

Incidenten met een veiligheidsrisico rapporteert men altijd. Deze rapportage komt echter niet altijd bij de preventiemedewerker terecht. Het bureau managementondersteuning maakt een uitdraai van de rapportage om deze te laten bespreken in verschillende overlegvormen. Waar nodig neemt de inrichting maatregelen naar aanleiding van de evaluatie van de rapportage.

In 2009 heeft DJI een Externe Security Audit (ESA) verricht in de PI Wolvenplein.

De ESA constateerde dat het beveiligingsbeleid van de inrichting niet voldeed aan de landelijke eisen en dat deze onvoldoende herkenbaar was. De calamiteitenplannen/beveiligingsplannen zijn begin 2012 gereed gemaakt en op het intranet geplaatst. De medewerkers bleken echter nog niet op de hoogte te zijn van deze nieuwe plannen. De inrichting geeft aan dat zij gaat starten met de 'uitrol' van de plannen om de medewerkers hiermee bekend te maken. De verwachting van de inrichting is dat dit in april 2012 is gerealiseerd.

De inrichting beschikt over een geldige gebruikersvergunning.

Of de medewerkers over voldoende kennis en vaardigheid beschikken met betrekking tot het omgaan met calamiteiten, checkt de inrichting primair door middel van de eerder genoemde BHV-oefeningen. Een handicap is in dit opzicht dat de leidinggevenden (zowel afdelingshoofden als teamleiders beveiliging) van de PI Wolvenplein nog maar zeer kort in dienst zijn. Zij geven aan na de uitrol van de calamiteitenplannen beter te gaan checken of de medewerkers in dit opzicht wel over voldoende kennis en vaardigheden beschikken.

De inrichting beschikt over een actuele Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E). De RI&E is van november 2011 en is getoetst en goed bevonden door de ArboUnie. De inrichting actualiseert de RI&E regelmatig.

Oordeel

Calamiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

De preventie en de beheersing van calamiteiten zijn voor wat betreft de uitvoering deels op orde. De inrichting beschikt over een BHV-organisatie die voldoet aan de eisen en de oefeningen vinden plaats volgens een jaarkalender.

Sinds 1 januari is het beleid ten aanzien van de beheersing van calamiteiten ook grotendeels op orde. Gezien het feit dat de uitrol van de calamiteitenplannen nog plaats moet vinden en de vaardigheden en kennis van de medewerkers niet worden gecheckt voldoet de check op de uitvoering in beperkte mate.

Aanbeveling

- Draag ervoor zorg dat de medewerkers spoedig op de hoogte zijn van de calamiteiten- en beveiligingsplannen en check regelmatig de kennis en vaardigheden van de medewerkers in dit opzicht.

4.2 Agressiebeheersing

Criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European Prison Rules in artikel 52 en verder aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning-en-controlcyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. De Ist beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk om geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden te voorkomen en te beheersen. Ook beoordeelt de Ist of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches. De ministeriële Regeling geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen regelen expliciet de toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde Handboek Intern bijstandsteam (IBT) van DJI. De Ist verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30

minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).⁹

Bevindingen

Het gebruik van mechanische middelen is voorbehouden aan het IBT. De beheersing van agressie op de afdeling vindt plaats door piw'ers. Wanneer de situatie niet veilig genoeg is voor het afdelingspersoneel, zal men het IBT inzetten. De inrichting beschikt over een goed geutiliseerd IBT. Het IBT traint regelmatig; ook met mechanische middelen. Het IBT is zowel inzetbaar in de PI Wolvenplein als in de PI Nieuwersluis.

Een onderdeel van de personeelssport voor het executieve personeel is het praktisch penitentiair optreden (PPO). Door een lange personeelsstop en dus krapte is de personeelssport in het afgelopen jaar vaak niet door gegaan. Hierdoor is een groot gedeelte van het personeel de afgelopen periode niet getraind en/of op fitheid getoetst. Sinds 1 januari 2012 gaat de personeelssport eens per twee weken door. Het komt wel nog steeds voor dat piw'ers worden teruggetrokken vanwege roosterbezettingsproblemen. Een ander onderdeel van de personeelssport is de Fysieke Vaardigheidstoets (FVT). Ongeveer 60% van het executieve personeel heeft meegedaan met de FVT. Van die 60% heeft 15% de toets niet gehaald. Arbeidsmedewerkers en andere disciplines die in direct contact staan met gedetineerden, nemen niet deel aan de FVT en weerbaarheidstraining.

Zowel de gedetineerden als het personeel geven aan dat er in de PI Wolvenplein sprake is van proportionele geweldstoepassing. Gedetineerden voelen zich over het algemeen veilig. Zij vinden, zoals eerder gezegd, dat het soms wel erg lang kan duren voordat personeel bij hen langskomt na een celoproep. Personeel voelt zich over het algemeen ook veilig. Er zijn weinig agressie incidenten. Volgens het personeel heeft dat meer te maken met onderlinge collegialiteit dan met opleiding. De personele bezetting was ten tijde van de doorlichting op orde. Met de invoering van het nieuwe dagprogramma met avondopening (twee avonden) is er extra personeel ingezet. In geval van nood (bij ziektes) kan de inrichting altijd een beroep doen op een beveiligingsbedrijf (G4S).

⁹ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

Op veel, vanuit veiligheidsoogpunt, risicovolle locaties in de inrichting zijn camera's aangebracht. Achter de entree is een kleine ruimte waar een bewaarder de inrichting en de omgeving observeert middels camera's. Hier wordt gekeken naar risicovolle locaties. De bewaarder die de camerabeelden bekijkt, zit de gehele dienst op dezelfde plaats, met uitzondering van zijn of haar pauze. Een kwetsbare locatie, waar geen camera's hangen, is het trappenhuis. Dit trappenhuis is een verkeersruimte voor gedetineerden die naar activiteiten gaan. De camerabeelden van de bezoekeruimte en de ruimtes rondom de bezoekerzaal kunnen worden opgenomen ten behoeve van reconstructies en ter voorkoming van incidenten.

De geweldsinstructies zijn digitaal beschikbaar voor al het personeel. Er is de afgelopen periode weinig aandacht voor geweest in overlegmomenten. De toepassing van mechanische middelen is een onderdeel van de reguliere trainingen van het IBT. Een toets in het gebruik van mechanische middelen vindt dan ook plaats tijdens deze trainingen. Het gebruik van geweldsmiddelen door piw'ers is een onderdeel van de PPO training. Vanwege het feit dat het personeel hier weinig in is getraind, komt het voor dat sommige piw'ers niet weten hoe zij op een juiste wijze handboeien dienen te gebruiken. De medewerkers zijn ook niet getoetst in PPO vaardigheden.

Incidenten waarbij geweld is gebruikt tegen personeel of gedetineerden, worden gerapporteerd en geregistreerd. Een evaluatie vindt niet altijd plaats, maar wel als er IBT inzet is geweest. Dat gebeurt op een zorgvuldige manier. Er wordt, waar nodig, ook nazorg aangeboden aan personeelsleden als daar behoefte aan is.

De registratie van de personeelssport vindt formeel plaats sinds 1 januari 2012. De sportinstructeurs registreren hierbij alleen welke personeelsleden naar de personeelssport komen en niet wie er niet komen.

Oordeel

Agressiebeheersing

Uitvoering

Beleid

Check

Hoewel er relatief weinig geweldsincidenten zijn, voldoet het voorkomen en beheersen van agressie binnen de inrichting in beperkte mate aan de verwachtingen. Daarvoor is het aanbod en de deelname aan de personeelssport en aan de trainingen fysieke weerbaarheid veel te gering.

De geweldsinstructies zijn voor alle medewerkers via het intranet toegankelijk.

De check op de uitvoering voldoet beperkt. Weliswaar registreren de sportinstructeurs sinds 1 januari de opkomst van de personeelssport, maar de registratie van personeelsleden die niet aanwezig zijn bij de

sport en daar wel hadden moeten zijn, ontbreekt. Daarnaast worden de vaardigheden in PPO niet getoetst.

Aanbevelingen

- Overweeg om de trappenhuizen te voorzien van camerabewaking.
- Zorg ervoor dat alle executieve medewerkers bekwaam zijn in het Praktisch Penitentiair Optreden en onderhoud en toets de vaardigheden structureel.
- Draag ervoor zorg dat alle medewerkers die in contact komen met gedetineerden (dus bijvoorbeeld ook arbeidsmedewerkers) voldoende fysiek weerbaar zijn.
- Verbeter de registratie van de deelname aan de personeelssport, inclusief de afwezigingen.

4.3 Drugsontmoediging

criterium

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden is in het gevangeniswezen vaak een probleem. Om die reden heeft DJI in 2008 het drugsontmoedigingsbeleid ingevoerd. De Ist gaat na in hoeverre dit beleid toepassing vindt.

Ook in de 'canon' over penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsontmoedigingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5 procent van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden. De Ist is, op basis van artikel 58 lid 8 van de European Prison Rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden, als hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is verder dat ten minste twee inrichtingsfunctionarissen de celinspectie uitvoeren en dat zij aantekening maken van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Urinecontroles

Volgens het drugsontmoedigingsbeleid van DJI dienen alle gedetineerden bij binnenkomst een urinecontrole te ondergaan, dit is de zogenaamde o-meting. Deze o-meting vindt in de PI Wolvenplein niet plaats. De directie geeft aan dat ze niet tot een o-meting verplicht zijn

volgens de drugsontmoediging circulaire van DJI. Zij gaat er vanuit dat vrijwel iedere gedetineerde heeft gebruikt voordat hij binnenkomt in de PI Wolvenplein. Daarnaast worden er, volgens de directie, in de eerste drie weken na binnenkomst geen beslissingen genomen waarbij het nodig is om te weten of iemand drugs heeft gebruikt.

Na ongeveer zes weken ondergaat iedere gedetineerde een urinecontrole. Dat is volgens de directie het moment dat alle gedetineerden negatief zouden moeten scoren.

De hoofden van de leefafdelingen ontvangen de uitslagen van urinecontroles. Bij positieve urinecontroles informeert de afdeling de directie. De monitoring van drugsgebruik binnen de inrichting is geen onderwerp van gesprek tijdens het directieoverleg. Het is wel de bedoeling dat dit in de toekomst gaat komen wanneer het hoofd gedetineerenzaken de resultaten van urinecontroles gaat bijhouden. Wekelijks dienen alle afdelingen bij 5% van de aanwezige gedetineerden een urinecontrole te doen. Deze steekproefsgewijze controles vinden plaats en verder vinden er controles op basis van verdenking plaats. Urinecontrole na onbegeleid verlof vindt niet standaard plaats.

In de huisregels is voor gedetineerden de gang van zaken met betrekking tot urinecontroles beschreven. Voor het personeel is er geen werkinstructie afname urinecontrole beschikbaar. Bij eventuele substantiële drugsvondsten doet de inrichting aangifte bij de politie. De inrichting heeft dit opgenomen in een convenant dat met de politie is afgesloten.

Controle vooraf en tijdens bezoek

Bezoekers van de inrichting informeert men niet actief over het drugsontmoedingsbeleid van de inrichting. Men geeft aan dat het bezoek behoort te weten dat men kan worden onderzocht en welke eventuele sancties daarop kunnen volgen. Gedetineerden geven aan dat de website van DJI voldoende informatie geeft over de regels ten aanzien van bezoek. Al het bezoek dient piepvrij de inrichting te betreden en alle bagage gaat door de x-ray apparatuur.

In de bezoekszaal scheidt een lange rechte tafel de bezoekers van de gedetineerden. Deze tafel is niet in de zogenaamde slangopstelling geplaatst wegens ruimtegebrek. De opstelling is mede bedoeld om het doorgeven van drugs beter te kunnen signaleren. Behalve twee toezichthouders, is er cameratoezicht in de bezoekszaal. Een bewaarder, die alle camerabeelden van de inrichting bekijkt, leest deze beelden uit. De rechte tafel bemoeilijkt het toezicht op de gedetineerden en het bezoek voor één van de toezichthouders. De tweede toezichthouder heeft voldoende zicht op de interactie tussen de gedetineerden en het bezoek. Om de gelegenheid om drugs door te geven te verminderen zijn

de koffieautomaten uit de bezoekszaal verwijderd. Alle gedetineerden ondergaan na afloop van het relatiebezoek visitatie.¹⁰ In de huisregels staan de controles en sancties voor bezoekers vermeld. Verder vermelden de huisregels dat gedetineerden na het bezoek altijd aan kleding worden onderzocht (fouilleren en /of detecteren) en dat de gedetineerde ook altijd aan het lichaam kan worden onderzocht (visiteren).

Oordeel

Drugsonthouding

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering op het criterium drugsonthouding voldoet overwegend. Dat de gedetineerden na relatiebezoek stelselmatig worden gevisiteerd, vindt de Ist onredelijk en onbillijk. Het feit dat de inrichting geen o-meting verricht bij binnenkomst vindt de Ist geen goede zaak. Op deze manier worden de gedetineerden de eerste zes weken niet gecontroleerd. Omdat de werkinstructies bovendien geactualiseerd dienen te worden voldoet het beleid beperkt.

Aanbevelingen

- Zorg ervoor dat alle inkomsten een urinecontrole ondergaan (o-meting).
- Stel een werkinstructie urinecontrole op.
- Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog op indicatie en/of steekproefsgewijs.

4.4 Conclusie

Over de interne veiligheid in de PI Wolvenplein is de Inspectie niet onverdeeld positief. Op vrijwel alle punten valt er nog veel winst te behalen. Zo is deelname van het executieve personeel aan weerbaarheidstrainingen en de toetsing hiervan onder de maat. Hier moet nadrukkelijker op worden gestuurd. Een tweede knelpunt is dat de inrichting voor wat betreft urinecontroles geen o-meting uitvoert bij nieuwe inkomsten.

¹⁰ In het nieuwe toetsingskader van de Ist zal over honderd procent visitatie na bezoek een passage worden opgenomen. De beroepscommissie van de RSJ heeft bij uitspraak van 14-10-2008 bepaald dat visitatie na elk bezoek niet strijdig is met de wet (zaak 08/1187/GA). In andere uitspraken geeft de beroepscommissie aan dat zij het steekproefsgewijs visiteren, mits dit de grens van twee keer per maand niet te boven gaat, steeds toelaatbaar heeft geacht. Stelselmatig visiteren kan volgens de beroepscommissie, bij afweging van alle belangen, wel onredelijk en onbillijk zijn (zie bijv. uitspraak van 5-3-2010 met zaaksnummer 09/3402/GA). De Ist beschouwt het standaard visiteren van gedetineerden na het wekelijkse bezoek als stelselmatig visiteren. Indien er geen sprake is van bijzondere omstandigheden die dit rechtvaardigen, acht de Ist stelselmatig visiteren onredelijk en onbillijk.

Een derde knelpunt is het stelselmatig visiteren van gedetineerden na afloop van het relatiebezoek. De Ist vindt dit onredelijk en onbillijk en pleit voor een steekproefsgewijze visitatie na het bezoek.

5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in de PI Wolvenplein. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de maatschappijbeveiliging. Daarbij gaat het om afdoende verhindering dat een gedetineerde zich kan onttrekken aan de vrijheidsbeneming en om voldoende weging van maatschappelijke risico's bij het toekennen van vrijheden aan een gedetineerde.

5.1 Beveiligingsvoorzieningen en –toezicht

criterium

Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in 2006 expliciet beleid vastgesteld gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen ter voorkoming van ontvluchting.¹¹ De Ist ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij zij onderscheid maakt tussen dynamische en statische beveiligingsaspecten.

Onder dynamische beveiligingsaspecten verstaat ze de kritische processen luchten, bezoek, celinspectie en aanwezigheidscontrole. Het penitentiair scherp zijn en houden van personeel, door hier bijvoorbeeld aandacht aan te besteden tijdens werkoverleggen, is ook een dynamisch beveiligingsaspect. Onder statische beveiligingsaspecten verstaat de Ist de werking van gebouwelijke voorzieningen en apparatuur die de beveiliging ondersteunen.

De Ist betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van de DJI verrichte Externe Security Audit (ESA).

Bevindingen

ESA

In 2007 heeft in de PI Wolvenplein een ESA plaatsgevonden. De rapportage van deze ESA was zeer kritisch. In 2009 heeft het auditteam van de ESA opnieuw een bezoek gebracht aan de PI Wolvenplein. De uitkomst van deze ESA was wederom zeer kritisch. De commissie van toezicht heeft gedurende een aantal maanden druk gezet op de directie om naar aanleiding van de ESA van 2009 steeds een terugkoppeling te

¹¹ Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008.

geven over de stand van zaken. Na ongeveer vier maanden, waren er volgens de directie voldoende punten opgelost waardoor de inrichting weer als voldoende beveiligd werd geacht. De Ist heeft echter geconstateerd dat er nog steeds weinig actie is ondernomen om de aanbevelingen van de ESA op te volgen. De inrichting beschikt daartoe ook niet over een concreet plan van aanpak. Dit heeft volgens de directie te maken met het feit dat er na de ESA van 2009 geen Hoofd Veiligheid meer in de inrichting werkzaam was en deze functie, vanwege de vacaturestop, niet opgevuld kon worden. Hiernaast heeft de inrichting vanaf 2009 tot medio 2011 met een minimum aantal teamleiders beveiliging gefunctioneerd. Hierdoor hebben de afgelopen jaren geen evaluaties en bijstellingen plaatsgevonden van de veiligheidsinstructies.

Dynamische beveiligingsaspecten

Luchten

Voordat gedetineerden gaan luchten, controleert personeel de luchtplaats grondig. Dit is van belang aangezien de luchtplaats grenst aan de buitenmuur en er gemakkelijk spullen van buitenaf op de luchtplaats kunnen worden gegooid. Nadat is vastgesteld dat zich daar geen contrabande bevindt, begeleiden piw'ers de gedetineerden van de afdeling naar de luchtplaats. Wanneer de piw'er van de afdeling met de gedetineerden naar de luchtplaats gaat, geeft deze door aan de meldkamer met hoeveel gedetineerden hij gaat. De meldkamer noteert het aantal gedetineerden. Drie piw'ers staan in deabri's tegenover elkaar opgesteld en overzien de gehele luchtplaats. Als er een gedetineerde tijdens het luchten van de luchtplaats af gaat in verband met bijvoorbeeld bezoek dan onthoudt de piw'er dit.

Tijdens het luchten houdt een bewaarder cameratoezicht op de luchtplaats.

Na afloop telt de piw'er wederom de gedetineerden die mee terug gaan naar de afdeling en geeft dat weer door aan de meldkamer. Een andere piw'er controleert de luchtplaats na het luchten nogmaals op contrabande. Personeel handelt tijdens het luchten conform de procedure 'luchten en buitenactiviteiten'.

Bezoek

De PI Wolvenplein heeft een aantal maatregelen getroffen om te voorkomen dat gedetineerden tijdens het bezoek met bezoekers verwisselen en daarna in plaats van de bezoeker de inrichting verlaten. Zoals eerder is gemeld is er een rechte tafel in de bezoekzaal. Gedetineerden nemen aan de ene zijde plaats en bezoekers aan de andere zijde. Twee toezichthouders zien er tijdens het bezoek vanaf de

kopse kanten van de bezoekszaal op toe dat gedetineerden en bezoekers niet verwisselen.

Van zowel bezoekers als gedetineerden stelt personeel voorafgaand en na afloop van het bezoek de identiteit vast. Bij bezoekers gebeurt dit aan de hand van het identiteitsbewijs, bij gedetineerden controleert personeel met de daarvoor bestemde biometrische apparatuur. Als bij het bezoek de biometrische apparatuur niet werkt dan schrijft men de gedetineerden handmatig in. Tijdens de inspectie verlieten de bezoekers en gedetineerden na afloop van het bezoek gelijktijdig de bezoeksruimte. Na het bezoek stonden de gedetineerden nog een tijdje op de gang voor de biometrische controle die traag werkte. De bezoekers waren toen al bijna de inrichting uit. Het bezoek brengt daarmee een risico op persoonsverwisseling met zich mee. Om de veiligheid in de inrichting te waarborgen controleert personeel bezoekers met een metaaldetectiepoortje en meegevoerde goederen met x-ray apparatuur. Tevens controleert een medewerker zowel voorafgaand aan het bezoek als na afloop van het bezoek de bezoeksruimte.

Ook het personeel betreedt de inrichting, na identificatie, door een detectiepoort en de meegebrachte bagage van het personeel gaat eveneens door de x-ray apparatuur. De personeelstoegang biedt slechts beperkte ruimte om een goede controle uit te voeren. Er ontstaat bij het, door meer personeelsleden, gelijktijdig betreden van de inrichting al snel een onoverzichtelijke situatie. De zogenaamde 100% controles bij personeel (waarbij ook alle bagage en dergelijke worden doorzocht) voert de inrichting niet uit. Dit is op termijn wel de bedoeling. De inrichting beschikt over een aantal medewerkers die een interne opleiding van DJI hebben gevolgd om toegangscontroles uit te voeren en beelden van bagage-doorlichtingsapparatuur te beoordelen. Men is voornemens om meer bewaarders die opleiding te laten volgen.

De inrichting beschikt over een werkinstructie bezoek. De werkinstructie is niet voorzien van een datum van vaststelling. In de werkinstructie staat onder meer vermeld dat het bezoek de bezoeksruimte pas mag verlaten op het moment dat alle gedetineerden de bezoeksruimte hebben verlaten en zijn gecontroleerd met de biometrische apparatuur.

Celinspecties

Celinspecties en controles van verblijfsruimten vonden in 2009 volgens de ESA conform de geldende regelgeving plaats. Piw'ers voeren dagelijkse celinspecties uit. Het gaat dan om een oppervlakkige visuele inspectie waarbij de piw'er extra aandacht heeft voor het raam, de deur en het hang-en-sluitwerk. Verder bekijkt de piw'er of de cel schoon is en of er achterstallig onderhoud is. Op deze manier inspecteren de piw'ers

dagelijks alle cellen. Ook andere ruimtes op de afdeling waar gedetineerden komen inspecteert men dagelijks.

Uitgebreide celinspecties voert de inrichting slechts sporadisch uit. De beveiliging voert die uit maar in de praktijk is daar nauwelijks tijd voor. De procedure celinspectie is beschikbaar in het kantoor van de piw'ers. Hierin staan de dagelijkse inspectie, de uitgebreide inspectie, de bijzondere inspectie en de inspectie voorafgaand aan activiteiten beschreven.

De registratie van deze celinspecties wordt door de piw'ers bijgehouden.

Aanwezigheidscontrole

Vier keer per dag telt het personeel op vaste tijdstippen de op cel aanwezige gedetineerden. Dit gebeurt om 6.45 uur 's ochtends, 12.00 uur en 17.15 uur 's middags en om 21.45 uur 's avonds. Per afdeling noteert men de sterkte op een dagstaat en geeft men het geconstateerde aantal gedetineerden door aan de meldkamer. Alle ingevulde dagstaten brengt het personeel 's avonds naar de meldkamer.

Penitentiaire Scherppte

Uit de ESA 2009 blijkt dat er binnen de PI Wolvenplein onvoldoende uitvoering werd gegeven aan het rapport penitentiaire scherppte. Op het gebied van de uitvoering en borging waren de vijf kritische speerpunten onderbelicht. Daarnaast kenden niet alle personeelsleden de dienstinstructies en zagen leidinggevenden niet toe op de naleving.

Bespreking van het onderwerp penitentiaire scherppte in het teamoverleg van de executieve medewerkers heeft lange tijd niet plaatsgevonden, omdat werkoverleg tot voor kort vrijwel niet plaatsvond. De dienstinstructies zijn verouderd en personeelsleden kennen de dienstinstructies niet. Medewerkers geven aan dat penitentiaire scherppte geen onderwerp van gesprek is in overlegmomenten. Leidinggevenden spreken het personeel niet aan als zij de dienstinstructies niet volgen. Dit geldt ook voor de afdeling beveiliging. De oorzaak hiervan is, volgens medewerkers, het ontbreken van voldoende leidinggevenden. Pas sinds enkele maanden zijn er weer voldoende leidinggevenden. Het komt nu ook steeds meer voor dat piw'ers collega's aanspreken en elkaar scherp houden in het kader van penitentiaire scherppte. Het was lange tijd vooral belangrijk om de 'goede vrede' te bewaren in plaats van collega's of medewerkers aan te spreken.

Door een lange vacaturestop en personeelstekort was roulatie van personeel tussen verschillende teams lange tijd niet mogelijk. Sinds het opheffen van de vacaturestop zijn er veel nieuwe medewerkers gekomen. Hierdoor is er in 2011 veel wisseling geweest in de teams.

Statische beveiligingsaspecten

Uit de ESA 2009 blijkt dat als gevolg van verouderde technische installaties de kritische beveiligingsprocessen aandacht behoeven. De piepers (PZI) zijn verouderd en aan vervanging toe, maar functioneren nog redelijk. Volgens het personeel zijn er wel veel defecte piepers, waardoor nieuw personeel vaak lang zonder pieper werkt. Een ander genoemd probleem is dat de piepers bij brandmelding of andere alarmmelding een voor de piw'ers niet begrijpelijke locatiecode aangeven. Het gevolg is dat piw'er eerst moeten zoeken waar die code betrekking op heeft, wat gevaarlijk tijdverlies op kan leveren. De controle van de piepers vindt maandelijks plaats ('s nachts), per blok. De inrichting is daar sinds 1 januari mee begonnen. Voorheen vond de test gemiddeld 1 x per maand plaats maar niet structureel. Over de werking van de biometrische apparatuur heeft de inspectie, zoals eerder vermeld, wisselende berichten gehoord. Het systeem valt in ieder geval soms uit en het herstel kan dan soms enige dagen duren. De technische dienst voert eventuele controles van de systemen uit. Alle controles registreert men. Het bedrijf Burgers Ergon doet jaarlijks het onderhoud.

Oordeel

Beveiliging

Uitvoering

Beleid

Check

Op het criterium beveiligingsvoorzieningen voldoen de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering beperkt. Dit komt met name omdat de technische beveiligingsvoorzieningen aandacht verdienen. Hiernaast voert de inrichting slechts sporadisch uitgebreide celinspecties uit omdat daar te weinig tijd voor is en voert het personeel de werkinstructie bezoek niet goed uit door gedetineerden en bezoek gelijktijdig de bezoekszaal te laten verlaten. Leidinggevenden spreken het personeel onvoldoende aan als zij de dienstinstructies niet volgen. Werkinstructies zijn veelal verouderd of soms al zes jaar niet geactualiseerd. De Inspectie ziet ook wel enige verbeteringen. Zo gaan werkoverleggen voor het eerst sinds lange tijd weer door. Structurele aandacht voor penitentiaire scherpte is daar echter nog niet. Daarnaast heeft de inrichting na twee kritische ESA rapporten nog steeds geen plan van aanpak gemaakt om de aanbevelingen op te volgen.

Aanbevelingen

- Stel een plan van aanpak op om de openstaande aanbevelingen van de ESA alsnog te realiseren.
- Draag er voor zorg dat de gedetineerden en bezoekers niet gelijktijdig de bezoekszaal verlaten.
- Draag er voor zorg dat periodiek uitgebreide celinspecties plaatsvinden.
- Actualiseer dienstinstructies en zie toe op een juiste toepassing van deze instructies.
- Breng penitentiaire scherpte structureel bij personeel onder de aandacht.

Aanbeveling aan DJI

- Realiseer in afstemming met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige- en (vervanging van) technische beveiligingsvoorzieningen.

5.2 Toekenning verlof

criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële Regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van onbegeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal zestig uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkt en zeer beperkt beveiligde inrichtingen en het incidentele verlof dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Bevindingen

Medewerkers van het BSD stellen een verlofschema op in overleg met de gedetineerde. Als een gedetineerde in aanmerking komt voor verlof, informeert de medewerker BSD het OM (bij executie-indicator), de politie en het verlofadres (adres dat de gedetineerde zelf aangeeft). Dit adres kan weleens afwijken van het adres dat bij de gemeente bekend is. Als een gedetineerde in hoger beroep is gegaan tegen zijn vonnis, raadpleegt het BSD soms ook het gerechtshof. Als een algemene verlofaanvraag opstart, krijgt de gedetineerde een urinecontrole. Bij straffen korter dan twee jaar beslist de directeur over het verlof en anders de selectiefunctionaris. Een verlofaanvraag behandelt men in het Multi Disciplinair Overleg (MDO). Het MDO adviseert vervolgens de vrijhedencommissie (VC) ten aanzien van het verlof. In de VC zijn de plaatsvervangend vestigingsdirecteur, hoofd gedetineerdenzaken en een medewerker BSD voor de administratieve afhandeling aanwezig. Van het overleg van de VC maakt de inrichting geen verslag. De beslissing van de VC verwerkt de BSD-medewerker direct in een formele beschikking. De VC neemt een beslissing op basis van de adviezen van alle partijen. Als de VC anders beslist dan het MDO-advies (komt nauwelijks voor) dan wordt dat in het eerstvolgend MDO teruggekoppeld.

De werkwijze met betrekking tot het verlenen van of het adviseren over vrijheden aan gedetineerden is gedocumenteerd in een landelijke procesbeschrijving voor zowel het MDO als de VC. In dit document zijn de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende betrokken inrichtingsfunctionarissen beschreven.

Het aantal daadwerkelijke verloven vanuit de PI Wolvenplein is klein omdat gedetineerden tijdens hun preventieve hechtenis nog geen recht hebben op een algemeen verlof. De inrichting heeft het afgelopen jaar ook geen onttrekkingen tijdens verlof gehad.

In de huisregels heeft de inrichting de verlofmogelijkheden uitgebreid beschreven.

Het vrijhedenbeleid is intern nog geen onderwerp van evaluatie geweest.

Oordeel

Toekenning verlof

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering voldoen. De inrichting werkt volgens de landelijke procesbeschrijving voor zowel het MDO als de VC.

5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

criterium

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling van kracht geworden. De voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) houdt in dat een gedetineerde na zijn invrijheidstelling een proeftijd heeft waarin hij zich moet houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt hij zich niet aan de voorwaarden dan kan de v.i. worden herroepen. Naast het opleggen van voorwaarden is het ook mogelijk om tijdens de detentie de v.i. uit te stellen of geheel achterwege te laten. In een dergelijk geval vordert het OM het uitstel of het achterwege laten van de v.i. bij de rechter die over de vordering beslist. Bij dit besluit wordt het gedrag van de gedetineerde in detentie meegewogen: als iemand zich ernstig misdraagt in de p.i., dan kan de invrijheidstelling worden uitgesteld. Het oogmerk van v.i. is een bijdrage leveren aan het verminderen van de recidive en daarmee aan het vergroten van de veiligheid in de samenleving. Voor DJI is de belangrijkste taak het uitbrengen van advies aan het Openbaar Ministerie (OM) over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de v.i. Ook heeft DJI een taak in het signaleren van de datum waarop een gedetineerde in aanmerking komt voor v.i. De IST beoordeelt de toepassing van de v.i.-regelgeving door de p.i.

Bevindingen

De relevante medewerkers zijn bekend met hun rol bij de toepassing van v.i.. Het BSD heeft er slechts zelden mee te maken omdat de PI Wolvenplein voornamelijk een huis van bewaring is. Wanneer een v.i. ter sprake komt volgt de inrichting de landelijke v.i.-procedure De gedetineerden geven aan dat zij niet actief zijn geïnformeerd over de v.i.-regeling. In het hoofdstuk Overig van de huisregels is een korte passage opgenomen over uitstel of achterwege laten van de v.i.

Oordeel

VI

Uitvoering

Beleid

Check

Het beleid en de (check op) de uitvoering van de v.i.-regeling in de PI Wolvenplein voldoen aan de gestelde eisen. De inrichting kan zich verbeteren door de gedetineerden actiever te informeren over de v.i.-regeling.

5.4 Conclusie

De criteria toekenning verlof en voorwaardelijke invrijheidstelling voldoen aan de gestelde eisen. Op het criterium beveiligingsvoorzieningen en -toezicht voldoet de inrichting slechts beperkt. De verouderde technische installaties hebben een hoge storingsgevoeligheid en kunnen voor een groot beveiligingsrisico zorgen. Verder maken ook de soms verouderde dienstinstructies en het onvoldoende toezicht op de uitvoering van deze voorschriften dat de inrichting op beveiligingsgebied risico's loopt. De Inspectie ziet echter wel een duidelijke motivatie bij het management van de inrichting om hierin verandering te brengen. Deze verandering is echter pas zeer kort geleden ingezet waardoor hiervan nog weinig effect zichtbaar is.

6

Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een tweetal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappelijke reïntegratieactiviteiten in de PI Wolvenplein. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie in welke mate de p.i. de gedetineerden voorbereidt op hun terugkeer in de vrije samenleving en in welke mate zij inspanning levert om het risico van recidive te verminderen.

6.1 Voorbereiding nazorg

criterium

Artikel 107 lid 4 van de European Prison Rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtsgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Een en ander is uitgewerkt in de instructie 'Werkprocessen MMD' van de DJI.

Bevindingen

In paragraaf 3.1 is de screening door medewerkers maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) beschreven. Na binnenkomst in de inrichting screent de mmd'er de bovengenoemde aandachtsgebieden en rapporteert hierover in het Digitaal Platform Aansluiting Nazorg (DPAN). De mmd'ers geven aan dat de statische registratie van deze screening onbetrouwbaar is. Daarnaast informeert en betreft de mmd'er de gemeente indien er knelpunten zijn bij individuele gedetineerden. Een penitentiaire inrichting moet, volgens de richtlijnen, acht weken voor de ontslagdatum van de gedetineerde een overdrachtsrapportage aan de gemeente van herkomst sturen. In 2011 heeft de MMD in totaal 249 gedetineerden aangemeld bij gemeentes en slechts in minder dan de helft van de gevallen heeft de gemeente hierop gereageerd. De samen-

werking met gemeenten en overige ketenpartners loopt met betrekking tot ISD'ers in de inrichting over het algemeen beter.

Gedetineerden gaven in gesprekken aan niet tevreden te zijn over de ondersteuning die ze krijgen bij de voorbereiding op terugkeer. Ook uit gesprekken met de mmd'er blijkt dat de inrichting in de praktijk weinig kan doen met gedetineerden in het huis van bewaring omdat ze vaak kort verblijven. De mmd'ers proberen wel vaak acute zaken te regelen die direct na de insluiting spelen zoals bijvoorbeeld het stopzetten van ziektekostenverzekeringen, het regelen van zorg voor huisdieren etc. De inrichting kijkt ook naar mogelijkheden om de zogenaamde terugkeeractiviteiten (TRA) door de mmd'er te (laten) geven over gemeentelijke nazorginstanties of door een inloopspreekuur te organiseren. Tijdens het intakegesprek op de afdeling krijgen nieuw binnengekomen gedetineerden een folder van de mmd'er. In deze folder staat niet alleen wat de mmd'er doet, maar ook zaken waarop de gedetineerde moet letten om bij terugkeer niet (nog meer) in de problemen te komen zoals bijvoorbeeld het opzeggen van huur, verzekeringen en abonnementen. De directie onderhoudt actief contact met gemeenten en is samenwerkingsverbanden met ketenpartners aangegaan met betrekking tot nazorg. Deze afspraken zijn met name gericht op de ISD-populatie in de inrichting. Controle op de screening organiseren mmd'ers onderling.

Oordeel

Nazorg

Uitvoering

Beleid

Check

In de PI Wolvenplein voldoet de uitvoering wat betreft nazorg overwegend. De mmd'ers zijn in staat om de daarvoor in aanmerking komende gedetineerden te screenen op aandachtsgebieden en om acute en praktische knelpunten op te lossen. De voorbereiding op de nazorg blijkt echter lastig vanuit een huis van bewaring te organiseren. De inrichting is zoekende naar een goede invulling van de terugkeeractiviteiten (TRA). In paragraaf 2.3 is daar ook een aanbeveling over opgenomen. Het is mogelijk dat de mmd'er daar een rol in gaat spelen. De samenwerking met een aantal gemeenten kan beter. Het beleid voldoet overwegend maar niet volledig omdat de aandacht vanuit de inrichting voornamelijk is gericht op ISD'ers. De check op de uitvoering kan eveneens beter.

6.2 Reïntegratietrajecten

criterium

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zo veel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid erop gericht zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen.

Bevindingen

In de PI Wolvenplein zitten voornamelijk preventief gehechten. Dit betekent dat gedetineerden nadat ze een straf hebben gekregen worden overgeplaatst naar een gevangenis. Het opzetten van reïntegratietrajecten voor preventief gehechten komt daarom praktisch nooit voor. Daarnaast is er nog geen invulling gegeven aan terugkeeractiviteiten (TRA), zie hierover paragraaf 2.3.

Het opstellen van zogenaamde detentie- & reïntegratieplannen staat nog in de kinderschoenen. Het is de bedoeling dat iedere gedetineerde een eigen D&R-plan ontvangt dat is opgesteld door diverse disciplines. Volgens de instructies maakt de medewerker van het BSD bij binnenkomst van een gedetineerde een D&R-plan aan of neemt het over indien de gedetineerde is overgeplaatst vanuit een andere inrichting. De mmd'er en medewerkers BSD vullen het individuele D&R-plan met behulp van informatie vanuit verschillende disciplines binnen de inrichting. De Inspectie constateerde dat op afdeling C piw'ers waren begonnen met het maken van rapportages van individuele gedetineerden ten behoeve van het D&R-plan. Informatie uit het Multi Disciplinair Overleg (MDO) waarbij verschillende disciplines aanwezig zijn, komt ook terug in het D&R-plan. De geïnterviewde gedetineerden zijn niet te spreken over het feit dat ze geen mogelijkheden hebben om aan hun terugkeer te werken. Ze gaven ook aan dat ze niet bekend waren met hun D&R-plan, dat ze tijdens TRA-uren op cel zaten en dat ze geen onderwijs hadden. Ten tijde van de inspectie werd het onderwijslokaal verbouwd. Los daarvan wordt onderwijs vrijwel uitsluitend aangeboden aan ISD'ers. Ook ten aanzien van met name ISD'ers voert de directie maandelijks overleg met vertegenwoordigers van reclasseringsorganisaties met betrekking tot de samenwerking en de te bereiken doelstellingen op het terrein van reïntegratie.

Oordeel

Reïntegratie

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering voldoet slechts in beperkte mate aan de verwachtingen. De Inspectie heeft begrip voor het feit de verblijfsduur van preventief gehechten vaak te onvoorspelbaar en te kort is om langdurige interventies en opleidingen in te zetten. Daarentegen moeten gedetineerden in het huis van bewaring wel de mogelijkheid krijgen om op zinvolle wijze aan hun reïntegratie te werken. Dit kan tijdens TRA-uren en door deel te nemen aan onderwijs. Ten tijde van de inspectie waren deze uren niet ingevuld. Het beleid voldoet overwegend, net zoals de check op de uitvoering omdat, ondanks de tekortkomingen in de uitvoering, de inrichting zoekt naar mogelijkheden om reïntegratie vorm te geven en hierover ook contact heeft met ketenpartners.

Aanbeveling

- Bied gedetineerden, binnen de beperkingen van een huis van bewaring, mogelijkheden om zich actief voor te bereiden op terugkeer en reïntegratie in de maatschappij.

6.3 Conclusie

Hoewel de screening door de MMD op relevante aandachtsgebieden in verband met de nazorg aan gedetineerden goed verloopt, is op het gebied van maatschappelijke reïntegratie door de PI Wolvenplein nog winst te boeken. De voorbereiding op terugkeer en reïntegratie van preventief gehechten blijkt in de praktijk lastig. De inrichting is naarstig op zoek naar een goede invulling van de terugkeeractiviteiten (TRA). Het is mogelijk dat de mmd daar een rol in gaat spelen. Daarnaast kunnen gedetineerden niet deelnemen aan onderwijsactiviteiten.

De inrichting is recent gestart met de invoering van een persoonlijk detentie- en reïntegratieplan voor gedetineerden. Dit brengt met zich mee dat verschillende disciplines gaan rapporteren en dat individuele gedetineerden periodiek in een multidisciplinair overleg worden besproken. Het D&R-plan staat nog in de kinderschoenen maar het is een positieve ontwikkeling. Samenwerkingsverbanden tussen de inrichting en ketenpartners, die zijn gericht op reïntegratie, zijn voornamelijk bedoeld voor ISD'ers en niet voor preventief gehechten in de inrichting.

7 Organisatieaspecten

Van de organisatieaspecten beziet de ISt die aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces. Dit hoofdstuk gaat in op vier organisatieaspecten. In dit hoofdstuk openen de eerste drie paragrafen met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de vier organisatieaspecten personeelsmanagement, communicatie, integriteit en evaluatie.

7.1 Personeelsmanagement

Criterion

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Verder moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.¹²

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de planning-en-controlcyclus. Prestatie-indicatoren zijn onder meer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een Checklist borging competentie management. Ook kijkt de ISt naar de verzuimcijfers en de mate van (externe) mobiliteit waarvoor een streefpercentage van 5% wordt gehanteerd.

Bevindingen

Personeelsinzet

Sinds 2010 vormt de PI Wolvenplein samen met de PI Nieuwersluis een penitentiaire vestiging: PI Utrecht. De daarbij behorende organisatie en formatie zijn inmiddels geïmplementeerd. Voor de PI Wolvenplein waren er de nodige vacatures die deels zeer recent zijn vervuld. Zo zijn alle hoofden van de verblijfsafdelingen nog maar heel kort in functie en zijn op één na alle teamleiders beveiliging recent benoemd. Dit heeft gevolgen voor de coaching en aansturing van het executieve personeel.

¹² Bron: European prison rules hoofdstuk V, standard minimum rules artikel 47 en verder.

Tot nu toe zijn deze volgens verschillende gesprekspartners van de Ist onvoldoende uit de verf gekomen. Executieve medewerkers geven aan dat leidinggevendenden hen tot nu toe weinig corrigeerden. Niet alleen op het niveau van de leidinggevendenden moesten in 2011 veel vacatures worden vervuld, maar dat gold ook voor de executieve medewerkers. Door een landelijke vacaturestop is het lange tijd onmogelijk geweest om nieuwe medewerkers te werven. Het gevolg is dat veel inrichtingsfunctionarissen pas sinds heel kort in functie zijn. Met dat gegeven stelt de directie zich voor de eerstkomende periode tot doel de basale primaire werkprocessen op orde te krijgen. Het op orde krijgen van de gang van zaken in de inrichting wordt bemoeilijkt door twee belangrijke andere factoren. De eerste is dat het al jarenlang niet mogelijk is gebleken om voor de PI Wolvenplein een sluitende begroting op te stellen. De kostprijsystematiek die DJI hanteert, houdt onvoldoende rekening met de minder efficiënte personeelsinzet in kleine penitentiaire inrichtingen zoals de PI Wolvenplein. De personeelsbezetting van een kleine penitentiaire inrichting is niet alleen inefficiënt maar ook kwetsbaar. Zo zijn de nodige functies slechts minimaal bezet, waardoor bij ziekte en verlof vervangingsproblemen ontstaan.¹³

De tweede complicerende factor is de moeizame samenwerking tussen de vestigingsdirectie en de ondernemingsraad. In de loop van 2011 zijn een nieuw dagprogramma voor de gedetineerden, alsmede een nieuw dienstrooster en postenbezetting ontwikkeld. Uiteindelijk heeft de directie daar geen instemming voor kunnen verwerven van de medezeggenschap en heeft zij desondanks de nieuwe werkwijze met ingang van januari 2012 ingevoerd.

Opleiding en functioneringsgesprekken

Veel medewerkers waarmee de Ist heeft gesproken, hebben in 2011 geen functioneringsgesprek gehad met hun leidinggevende. De hoofden van de verblijfsafdelingen hebben wel startgesprekken gehad met piw'ers. Aangezien er weinig functioneringsgesprekken zijn geweest is er weinig aandacht geweest voor de wens en noodzaak voor het volgen van opleidingen en trainingen door personeel. Het verlenen van faciliteiten voor nieuwe opleidingen is daarnaast vanwege de financiële problematiek in de PI Wolvenplein, ook minder vanzelfsprekend.

¹³ De Ist heeft uitsluitend verzuimcijfers ontvangen die betrekking hebben op de gehele vestiging PI Utrecht en niet op de PI Wolvenplein. Het verzuim op vestigingsniveau bedroeg in 2010: 9,57% en in 2011 op 8,65%. De inrichtingsdirectie gaf aan dat het ziekteverzuim in de PI Wolvenplein tussen de 6% en 8% zou fluctueren.

Monitoring

De inrichting monitort in het kader van haar P&C-cyclus verschillende kengetallen die relevant zijn voor het te voeren personeelsbeleid. Een bezwaar is dat een deel van die kengetallen op vestigingsniveau beschikbaar zijn en niet verder zijn uitgesplitst naar de locatie Wolvenplein.

In 2011 heeft een Medewerkers Tevredenheids Onderzoek (MTO) plaatsgevonden in de PI Wolvenplein. Hieraan hebben echter te weinig executieve medewerkers deelgenomen om een representatief beeld te krijgen van hun tevredenheid over de verschillende aspecten van het werk.

Oordeel

Personeel

Uitvoering

Beleid

Check

De uitvoering met betrekking tot het criterium personeelsmanagement voldoet grotendeels aan de verwachtingen van de Ist. De personeelsbezetting is sinds kort op orde, maar de coaching en aansturing van executieve medewerkers door vaak pas benoemde leidinggevendenden moet nog uit de verf komen. De bezetting van sommige functies is kwetsbaar door de kleinschaligheid van de inrichting.

Het personeelsbeleid voldoet grotendeels. In dat verband vindt de Ist het terecht dat de inrichtingsdirectie ervoor kiest om de correcte uitvoering van de primaire detentieprocessen en de daartoe benodigde personeelsformatie bepalend te laten zijn voor het noodzakelijke financiële kader en niet omgekeerd. Een bijzonder probleem is dat de ondernemingsraad tot nu toe niet heeft ingestemd met het dienstrooster en de postenbezetting. Juist nu er zoveel veranderingen in de PI Wolvenplein nodig zijn, is een constructieve samenwerking tussen inrichtingsmanagement en medezeggenschap van groot belang.

De check op de uitvoering voldoet grotendeels. De inrichting monitort de nodige kengetallen met betrekking tot het personeelsmanagement, zij het dat deze informatie soms betrekking heeft op de gehele vestiging en niet specifiek op de locatie Wolvenplein.

Aanbeveling

- Tracht alsnog met de ondernemingsraad overeenstemming te bereiken over de postenbezetting en het dienstrooster, en schakel daarbij zonnodig bemiddeling van een onafhankelijke partij in om tot een betere samenwerking te komen tussen directie en medezeggenschap.

7.2 Communicatie

Criterium

De European Prison Rules refereren in artikel 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting.

Bevindingen

Veel medewerkers noemen de kleinschaligheid en de korte, vaak informele communicatielijnen als belangrijke positieve aspecten van het werken in de PI Wolvenplein. Dat neemt niet weg dat zij in de interviews ook knelpunten signaleren.

De verticale informatievoorziening naar de medewerkers op de werkvloer werd door geïnterviewden als rommelig gekenschetst. Mede doordat de nieuwe leidinggevendenden hun weg nog moeten vinden, zijn de instructies naar de medewerkers niet altijd even helder. Zo is de piw'ers onvoldoende duidelijk gemaakt wat van hen wordt verwacht in het kader van het nieuwe dagprogramma dat met ingang van januari 2012 is ingevoerd. De medewerkers waarmee de ISt heeft gesproken, misten ten tijde van het inspectiebezoek structuur en houvast. De directie beaamt dat de communicatie over de invoering van het nieuwe dagprogramma en het bijbehorende nieuwe dienstrooster niet goed is verlopen. Aan de hand van de ervaringen die daarmee in de beginfase worden opgedaan, wil zij samen met de executieve medewerkers bezien waar het beter kan.

Tot het najaar van 2011 viel het teamoverleg bij het executieve personeel regelmatig uit. Dat gold zowel voor de inrichtingswerkers op de verblijfsafdelingen als voor de complexbeveiliging. Medio 2011 was er zelfs maandenlang in het geheel geen werkoverleg. Vanaf het najaar van dat jaar is dat wel het geval. Sindsdien is er tweewekelijks werkoverleg. De ISt heeft geconstateerd dat de structuur van het overleg en de verslaglegging ervan sterk zijn verbeterd, sinds de directie recent een vast format heeft vastgesteld voor de agenda's van de overleggen en voor de verslaglegging daarvan.

Belangrijke interdisciplinaire overlegvormen binnen de inrichting zijn het Ochtendrapport, het Afdelingshoofdenoverleg, het Multi Disciplinaire Overleg (MDO) en het Psycho Medisch Overleg (PMO).¹⁴ Het MDO is gericht op het bespreken en bewaken van de detentieplannen van individuele gedetineerden aan de hand van rapportages van de deelnemende disciplines: piw'ers, het afdelingshoofd, medewerkers gedetineerdzaken en de psycholoog. Het MDO werd ten tijde van het inspectiebezoek opnieuw ingericht volgens de landelijk voorgeschreven werkwijze Inkomsten Screening en Selectie (zie ook paragraaf 3.1). De medische dienst ziet vanwege de krappe personeelsbezetting geen kans om deel te nemen aan het MDO, hoewel dat wel de bedoeling is. Het Afdelingshoofdenoverleg vindt wekelijks plaats met als deelnemers de plaatsvervangend vestigingsdirecteur en de hoofden van de verschillende disciplines binnen de inrichting. Dit overleg is vooral belangrijk om informatie uit te wisselen tussen verblijfsafdelingen en andere disciplines, en om de verschillende werkwijzen op elkaar af te stemmen. Ook vindt hier de informatieoverdracht plaats tussen het management van de inrichting en de afdelingen.

De uitgangspunten van de interne communicatie in de PI Wolvenplein en de verschillende overlegvormen zijn beschreven in een communicatieschema. Daarin zijn de verschillende overlegvormen, de deelnemers, het doel en frequentie vastgelegd. Ook heeft de inrichting een jaarkalender opgesteld waarin per maand is aangegeven welke onderwerpen in het management- en het afdelingshoofdenoverleg besproken dienen te worden.

De leiding van de inrichting monitort of het teamoverleg daadwerkelijk doorgaat. De verslagen ervan zijn via het intranet van de inrichting in te zien.

Oordeel

Communicatie

Uitvoering

Beleed

Check

Er zijn korte informele communicatielijnen in de PI Wolvenplein. De uitvoering voldoet grotendeels maar niet volledig omdat ten tijde van het inspectiebezoek de verticale informatievoorziening tekort schoot. Er bestond veel onduidelijkheid bij de executieve medewerkers over de recent doorgevoerde veranderingen in het dagprogramma en in het dienstrooster.

¹⁴ Het PMO vindt wekelijks plaats. Deelnemers zijn de medische staf (verpleegkundige en hoofd Zorg, de psycholoog en de psychiater. De huisarts neemt geen deel aan het PMO. Het PMO bespreekt (psycho)medische casuïstiek en speelt een sleutelrol als het om de wenselijke (psycho)medische vervolgvoorzieningen in aansluiting op de detentie gaat. Zie ook paragraaf 2.7.

De formele overlegvormen zijn helder beschreven. Positief is ook dat de directie een vast format heeft ingevoerd voor de agendering en verslaglegging van die overleggen, en dat er een jaarkalender is opgesteld met vaste bespreekpunten. De ISt heeft geconstateerd dat dit het overleg effectiever maakt.

Een punt van aandacht is het ontbreken van de medische dienst bij het MDO.

De check op de uitvoering is op orde. De directie checkt niet alleen of het overleg volgens afspraak doorgaat, maar is zich ook bewust van de nu nog tekort schietende communicatie over grote veranderingen die ten tijde van het inspectiebezoek in de inrichting werden geïmplementeerd.

Aanbevelingen

- Verbeter de verticale communicatie in de inrichting en evalueer die over enige tijd.
- Zorg voor betrokkenheid van de medische dienst bij het MDO.

7.3 Integriteit

Criterion

Behalve het gegeven dat artikel 77 van de European Prison Rules het belang van integriteit benoemt, is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving voor integriteit. Wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de planning-en-controlcyclus van de sector Gevangeniswezen. De ISt verwacht integer handelen van iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie in het belang van de medewerkers zelf, de gedetineerden en de organisatie.

Bevindingen

De respondenten van de ISt zien integriteit niet als een groot probleem in de PI Wolvenplein. De medewerkers waarmee de ISt heeft gesproken, wisten zich geen recente ernstige integriteitsincidenten te herinneren.

Er zijn twee vertrouwenspersonen waar personeel dat ongewenst gedrag van collega's vermoedt of signaleert, contact mee kan opnemen.

De inrichting volgt het landelijke integriteitsprotocol van DJI. Integriteit is opgenomen in de eerder genoemde jaarkalender met vaste bespreekpunten voor het management en het middenkader.

Oordeel

Integriteit

Uitvoering

Beleid

Check

De PI Wolvenplein voldoet met betrekking tot het criterium integriteit in alle opzichten aan de verwachtingen van de ISt.

7.4 Evaluatie

Om een goede kwaliteit van de uitvoering van primaire processen te waarborgen is het van essentieel belang om de uitvoeringspraktijk periodiek te evalueren en het beleid en/of de uitvoering naar aanleiding daarvan bij te stellen.

De PI Wolvenplein doet dat in een aantal opzichten nog onvoldoende. Zo hebben er in 2007 en 2009 weliswaar Externe Security Audits plaatsgevonden in de PI Wolvenplein, maar hebben deze lange tijd geen follow-up gekregen.

Met betrekking tot de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden is de Gedetineerdensurvey relevant, die DJI periodiek afneemt. Het meest recent is dat in 2011 gebeurd. De directie heeft aangegeven de resultaten van de gedetineerdensurvey niet verder intern te hebben besproken.

Eveneens in 2011 heeft DJI landelijk een Medewerkers Tevredenheids Onderzoek verricht. Hieraan hebben in de PI Wolvenplein echter te weinig executieve medewerkers deelgenomen om een representatief beeld te krijgen van hun tevredenheid over de verschillende aspecten van hun werk.

Tenslotte beschikt de inrichting over een actuele en goedgekeurde RI&E. De inrichting actualiseert die RI&E regelmatig.

Bovenstaande audits worden veelal geïnitieerd en gefaciliteerd door het hoofdkantoor DJI en geven de inrichting een beeld hoe zij bepaalde processen ten uitvoer brengt. Niet alle processen worden echter onderworpen aan een periodieke evaluatie. De PI Wolvenplein is wel doende om de interne bedrijfsprocessen door te lichten en te beschrijven. Deze actie maakt deel uit van het landelijke project 'Optimalisering Bedrijfsprocessen'.

Aanbeveling

- Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen, geef daaraan een actieve follow-up en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitstestem.

7.5 Conclusie

De inrichting voldoet overwegend aan de verschillende organisatieaspecten die de Ist heeft gezien. De personeelsbezetting is sinds kort op orde, maar de coaching en aansturing van executieve medewerkers door vaak pas benoemde leidinggevendenden moet nog uit de verf komen. Daar komt bij dat de bezetting van sommige functies kwetsbaar is door de kleinschaligheid van de inrichting.

Hoewel er korte informele communicatielijnen zijn in de PI Wolvenplein, bestond er veel onduidelijkheid bij de executieve medewerkers over de recent doorgevoerde veranderingen in het dagprogramma en in het dienstrooster. In dat opzicht verdient de verticale communicatie verbetering. Een bijzonder probleem is dat de ondernemingsraad tot nu toe niet heeft ingestemd met het dienstrooster en de postenbezetting. Juist nu er zoveel veranderingen in de PI Wolvenplein nodig zijn, is een constructieve samenwerking tussen inrichtingsmanagement en medezeggenschap van essentieel belang.

De Ist is positief over de heldere manier waarop de inrichting de formele overlegvormen heeft beschreven en over het vaste format dat is ingevoerd voor de agendering en verslaglegging van die overleggen, inclusief een jaarkalender met vaste bespreekpunten.

Het personeel in de PI Wolvenplein verricht zijn werk integer. Ernstige integriteitsincidenten hebben zich de afgelopen tijd niet voorgedaan. Op onderdelen hebben evaluaties plaatsgevonden over processen die zich afspelen in de inrichting. In de toekomst zal de inrichting, om verder te verbeteren, meer moeten investeren in evaluatie van de primaire processen en zorg moeten dragen voor een actievere follow-up van evaluaties en audits.

8

Slotbeschouwing

De PI Wolvenplein is de oudste penitentiaire inrichting van Nederland die nog in gebruik is. De inrichting, die samen met de PI Nieuwersluis, PI Utrecht vormt, bevindt zich midden in de stad. Naast bestemming als huis van bewaring (hvb) biedt de inrichting plaats aan stelselmatige daders (ISD) en zijn er een aantal gevangenisplaatsen. De Inspectie heeft de ISD buiten beschouwing gelaten omdat later dit jaar een vervolgonderzoek naar de tenuitvoerlegging van de ISD-maatregel plaatsvindt. De capaciteit van de PI Wolvenplein is klein, er zijn 124 detentieplaatsen. Het feit dat de inrichting zo klein is heeft voordelen maar vooral ook nadelen. Zo is het vanwege de kleinschaligheid voor de inrichting al jaren praktisch onmogelijk om te voldoen aan de door DJI voorgeschreven standaardkostprijsfinanciering. Dit maakt de invulling van een aantal overheadfuncties kwetsbaar.

Op het moment dat de Inspectie de inrichting bezocht was het nieuwe dag- en avondprogramma op basis van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) net twee weken ingevoerd. De implementatie had voor een aantal veranderingen gezorgd die nog niet voldoende waren 'geland'. Daarnaast had de inrichting gedurende een lange periode te kampen gehad met structurele personele onderbezetting waardoor een aantal primaire processen onvoldoende aandacht had gekregen. Deze twee ontwikkelingen maakte dat de PI Wolvenplein een kwetsbare indruk maakte op de ISt. Dit verklaart ook het grote aantal aanbevelingen van de ISt in dit rapport.

Het is noodzakelijk dat de inrichting verbeteringen doorvoert en 'het huis op orde krijgt'. De ISt heeft tijdens de doorlichting gezien dat de directie, die zich hiervan terdege bewust is, voldoende slagvaardig is om de beoogde verbeterslag te realiseren nu de personele capaciteit weer op orde is. De ISt denkt dat de directie samen met het personeel in staat is om de inrichting daadwerkelijk op orde te krijgen en te houden. Het ISt-rapport kan hierbij ondersteuning bieden. De ISt zal de inrichting na ongeveer een jaar bezoeken voor een vervolgonderzoek.

Bijlage 1

Oordeel

	Uitvoering	Beleid	Check
Rechtspositie			
Insluiting			
Introductie			
Activiteiten			
Accommodatie			
Voeding			
Contact			
Zorg			
Discipline			
Beklag			
Omgang			
Screening			
Bejegening			
Rapportage			
Interne Veiligheid			
Preventie			
Agressie			
Drugs			
M. beveiliging			
Beveiliging			
Verlof			
VI			
M. reïntegratie			
Nazorg			
Reïntegratie			
Organisatie			
Personeel			
Communicatie			
Integriteit			

Bijlage 2

Aanbevelingen

De ISt beveelt de PI Wolvenplein het volgende aan:

1. Onderwerp de bevolkingsadministratie aan een audit.
2. Stel de vernieuwde huisregels vast en leg buitenlandse vertalingen van de huisregels vrij ter inzage op de bibliotheek.
3. Controleer of intakegesprekken daadwerkelijk hebben plaatsgevonden.
4. Zorg dat gedetineerden minimaal aan de door DJI verplicht gestelde 43 activiteitenuren kunnen deelnemen.
5. Geef invulling aan de terugkeeractiviteiten in het dagprogramma.
6. Overweeg een minder vroeg 'lucht'-tijdstip.
7. Maak uitval van activiteiten inzichtelijk en biedt bij uitval ter compensatie een alternatieve activiteit aan.
8. Knap de gemeenschappelijke recreatie ruimtes op en voorzie ze van leesmateriaal en spelletjes zodat gedetineerden kunnen recreëren.
9. Verstrek sportkleding indien gedetineerden hierover niet beschikken.
10. Bied gedetineerden meer gelegenheid om een eigen maaltijd te bereiden.
11. Zorg dat de gedetineerden beter bekend zijn met de mogelijkheid om extra brood te vragen.
12. Bied gedetineerden die mogelijkheid om overdag te bellen en garandeer dat zij onbelemmerd telefonisch contact kunnen hebben met hun advocaat; zonodig op kosten van de inrichting.
13. Zorg voor omkapping van de telefoons op de afdeling, zodat gedetineerden privacy hebben tijdens het bellen.
14. Beschrijf de vader-kinddagen in de huisregels.
15. Classificeer gespreksgroepen met een geestelijke verzorger niet als terugkeeractiviteit.
16. Introduceer een Extra Zorg Voorziening in de inrichting.
17. Borg het gewenste bejegeningbeleid door dit te expliciteren en actief op de juiste toepassing ervan te sturen.
18. Zorg dat de directie deelneemt aan het overleg met de gedetineerdencommissie.
19. Stuur actief op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.
20. Draag ervoor zorg dat de medewerkers spoedig op de hoogte zijn van de calamiteiten- en beveiligingsplannen en check regelmatig de kennis en vaardigheden van de medewerkers in dit opzicht.
21. Overweeg om de trappenhuizen te voorzien van camerabewaking.
22. Zorg ervoor dat alle executieve medewerkers bekwaam zijn in het Praktisch Penitentiair Optreden en onderhoud en toets de vaardigheden structureel.

23. Draag ervoor zorg dat alle medewerkers die in contact komen met gedetineerden (dus bijvoorbeeld ook arbeidsmedewerkers) voldoende fysiek weerbaar zijn.
24. Verbeter de registratie van de deelname aan de personeelssport, inclusief de afwezigen.
25. Zorg ervoor dat alle inkomsten een urinecontrole ondergaan (o-meting).
26. Stel een werkinstructie urinecontrole op.
27. Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog op indicatie en/of steekproefsgewijs.
28. Stel een plan van aanpak op om de openstaande aanbevelingen van de ESA alsnog te realiseren.
29. Draag ervoor zorg dat de gedetineerden en bezoekers niet gelijktijdig de bezoekzaal verlaten.
30. Draag ervoor zorg dat periodiek uitgebreide celinspecties plaatsvinden.
31. Actualiseer dienstinstructies en zie toe op een juiste toepassing van deze instructies.
32. Breng penitentiaire scherppte structureel bij personeel onder de aandacht.
33. Bied gedetineerden, binnen de beperkingen van een huis van bewaring, mogelijkheden om zich actief voor te bereiden op terugkeer en reïntegratie in de maatschappij.
34. Tracht alsnog met de ondernemingsraad overeenstemming te bereiken over de postenbezetting en het dienstrooster, en schakel daarbij zonodig bemiddeling van een onafhankelijke partij in om tot een betere samenwerking te komen tussen directie en medezeggenschap.
35. Verbeter de verticale communicatie in de inrichting en evalueer die over enige tijd.
36. Zorg voor betrokkenheid van de medische dienst bij het MDO.
37. Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen, geef daaraan een actieve follow-up en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

Aanbeveling aan de PI Wolvenplein en de commissie van toezicht:

38. Evalueer de beklagprocedure op mogelijkheden tot versnelling, opdat klachten vaker binnen de wettelijk voorgeschreven afhandelingstermijn kunnen worden afgedaan, en verbeter de monitoring van de doorlooptijden.

Aanbeveling aan DJI:

39. Realiseer in afstemming met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige en (vervanging van) technische beveiligingsvoorzieningen.

Bijlage 3

Afkortingen

BAD	Binnenkomstafdeling delinquenten
Bewa	Bewaarder, complexbeveiliging
BHV	bedrijfs hulpverlening
BSD	Bureau selectie- en detentiebegeleiding
BVA	Bevolkingsadministratie
CP	Centraal post
cvt	Commissie van toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DOB	Drugsontmoedigingsbeleid
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
EPR	European Prison Rules
ESA	Externe Security Audit
EZV	Extra Zorgvoorziening
Gedeco	Gedetineerdencommissie
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijk Gezondheidszorg
Hvb	huis van bewaring
IBT	Intern bijstands team
IGZ	Inspectie Gezondheidszorg
ILO	Instructeur lichamelijke opvoeding
ISD	Inrichting voor Stelselmatige Daders
ISS	Inkomsten Screening en Selectie
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
Md	medische dienst
MDO	Multidisciplinair overleg
MGW	Modernisering Gevangeniswezen
MMD	Bureau maatschappelijke dienstverlening
mmd'er	Medewerker maatschappelijke dienstverlening
Mpc	Meerpersoonscelgebruik
NIFP	Nederlands Instituut Forensische Psychiatrie en psychologie
OM	Openbaar Ministerie
OR	Ondernemingsraad
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
Pi	Penitentiaire inrichting
piw'er	Penitentiair inrichtingswerker
PMO	Psycho medisch overleg
PPO	Praktisch penitentiair optreden
Pva	Plan van aanpak
Pzi	Personenzoekinstallatie
RGD	Rijksgebouwendienst
RI&E	Risico inventarisatie en –evaluatie
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming

Spv	Sociaal psychiatrisch verpleegkundige
SSC	Shared Service Centre
TR	Terugdringen Recidive
TULP	Tenuitvoerleggingprocessensysteem
Vi	Voorwaardelijke invrijheidstelling
VMZ	Verantwoorde medische zorg
ZBBI	Zeer beperkt beveiligde inrichting

Bijlage 4

Bronnen

- Calamiteitenplannen
- Capaciteitsoverzicht
- ESA 2007 en 2009
- Dagprogramma's
- Dienstinstructies
- Formatie- bezettingsoverzicht
- Gedetineerdensurvey (2010)
- Gedragscode DJI
- Huisregels
- In- en uitstroom PI Wolvenplein
- Informatie MMD
- Intakeformulieren
- Jaarkalender
- Jaarplan 2011 en 2012 PI Wolvenplein
- Jaarplan A3-versie
- Jaarverslag commissie van toezicht 2010
- Kengetallen
- Medewerkers Tevredenheids Onderzoek (MTO 2011)
- Melding bijzondere voorvallen 2011
- O&F-rapport
- Ongevallenregistratie
- Overlegstructuur
- Overzicht klachten commissie van toezicht
- Overzicht plaatsing in afzondering
- Overzicht startgesprekken
- Plattegrond inrichting
- Proces en werkinstructie ISS, D&R plan, MDO en Vrijhedencommissie
- Sanctiebeleid en sanctiekaart
- Verslagen teamoverleg 2010-2011
- Winkellijst

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Dag 1, dinsdag 17 januari 2012

9.30 - 9.45 uur	Aankomst Kennismaking en installatie van werkkamer Korte toelichting van het programma en de werkwijze
9.45 - 11.00 uur	Rondgang door en schouw van de inrichting
11.00 - 12.30 uur	Interview directie
12.30 - 13.00 uur	Lunch
13.15 - 15.15 uur	Interview executieve medewerkers
13.15 - 14.45 uur (parallel)	Interview hoofd facilitaire zaken
15.15 - 16.45 uur	Interview medewerkers afdeling Gedetineerdzaken: hoofd gedetineerdzaken en medewerkers BSD, MMD.
14.45 - 15.45 uur (parallel)	Werkwijze BAD en BVA
15.45 - 16.30 uur (parallel)	Werkwijze bezoek en luchten + inzage documentatie

Dag 2, donderdag 19 januari 2012

9.15 - 11.15 uur	Interview gedetineerden
9.15 - 10.15 uur (parallel)	Bezoek stiltecentrum inclusief interview geestelijke verzorging
11.15 - 12.30 uur	Interview hoofd veiligheid en teamleiders beveiliging, BHV-coördinator en preventiemedewerker
10.15 - 12.00 uur (parallel)	Werkwijze BOS en afdeling Arbeid
12.30 - 13.00 uur	Lunch
13.00 - 14.30 uur	Interview leidinggevend woonafdelingen
13.00 - 14.30 uur (parallel)	Bezien documentatie
14.30 - 16.30 uur	Bezoek leefafdelingen

Dag 3, dinsdag 24 januari 2012

9.30 -11.00 uur	Interview zorgstaf
11.00 -12.30 uur	Bezoek inrichting
12.30 -14.00 uur	Interview en lunch met de Commissie van Toezicht
14.00 -15.00 uur	Vorbereiding terugkoppeling
15.00 -16.00 uur	Korte terugkoppeling aan directie

Bijlage 6

Geografische ligging PI

DINAMAP
© Geografiek, 2012

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Veiligheid en Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.ist.nl

Maart 2012 | Publicatie-nr. J-13755